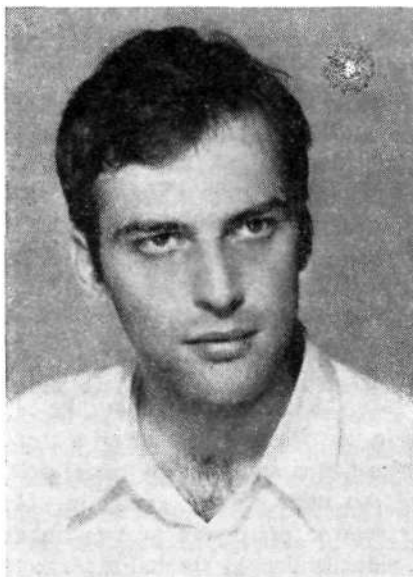

Življenje v glavi

(Iz romana, ki bo izšel pri Cankarjevi založbi v Ljubljani)

PRI STARI MAMI SEM VIDEL PETELINA

Vladimir
Kovačič

Tekel je po travniku, bil je brez glave, in iz vratu mu je kapljala kri na tla. Potem je padel in ni več vstal.

Ponoči sem sanjal: iz petelinove glave je rasel vrat, iz vratu trup in iz trupa sta zlezli še nožici, tako da se mi je v glavi bohotil pravi pravcati petelin, se v njej bahavo sprehajal in kikirikal toliko časa, dokler me ni prebudil in se skril v dan.

Po nedeljski maši, do koder je uro hoda od babičine domačije, smo ga pojedli.

»Kje je pa glava?« sem vprašal in zbezan bolščal v oskubene kosti.

»Glava se ne je,« mi je odgovorila mama; brat in sestra sta se hudo-mušno smejala, bila sta starejša in najbrž sta vedela vse tisto, po čemer sem radovedno spraševal.

Mislil sem si, da je petelinova glava zelo pametna in se je skrila. Šel sem okoli hiše in jo iskal. Nenadoma zagledam petelina, kako se šopiri na vrtni ograji in mi kikirika. Torej se je res zgodilo, kar sem ponoči sanjal.

Prihodnjo nedeljo smo ga spet pojedli in znova sem ga šel iskat.

Takrat — star sem bil dve leti — sem mislil, da je življenje v glavi.

V DAR SEM DOBIL PIŠTOLO

Ne spominjam se več, kdo mi jo je prinesel. Če so jo napolnili z naboji in sem nato pritisnil na petelina, je počilo. Ob vsakem poku me je bilo strah. Bila je edina igrača, ki me je navdajala s strahom, čeprav sem bil

prepričan, da pištole ubijajo samo v tistih filmih, ki jih predvajajo po televiziji pozno zvečer in jih kot otrok nisem smel gledati; predvsem sem bil prepričan, da je človeka nemogoče ubiti, četudi bi ga kdo hotel. Niti na kraj pameti pa mi ni prišlo, da lahko človeka ubiješ tudi takrat, ko ga sploh nočeš.

Včasih se mi je — ko sem bil pred tem že legel in me je mama poljubila na čelo, ugasnila luč, za seboj zaprla vrata — uspelo pritihotapiti v sobo s prižganim televizorjem. A ne za dolgo. Vsakič je kaj kmalu začutila mojo navzočnost in se obrnila.

»To ni za otroke,« mi je nekoč rekla, medtem ko so na televizijskih zaslonih majhni ljudje, zadeti od strelav iz pištol, padali s konjev odraslim za zabavo.

»A je za otroke samo tisto, kar je res?« sem jo vprašal in se potem ubogljivo umaknil iz sobe, da bi ne motil očeta in mame pri zabavi, pri kateri jima ni bilo do smeha.

PRI PRVEM SVETEM OBHAJILU SEM BIL IN PRI SVETI BIRMI

Prvič sem smuknil v kratke hlače, drugič je mama dala krojaču sešiti dolge.

Vsakič, ko sem se pogledal v ogledalo, sem bil večji in nemogoče krive noge so se zravnale v času, ki je delal dolge korake kljub temu, da sem v šoli sanjaril; kadar me je učiteljica zalotila in mi s srepim pogledom razstrelila sanje, sem se dolgočasil in si sploh nisem mogel predstavljati, kaj je življenje in kaj bom počel, ko bom povsem zrasel in pozabil, da sem imel krive noge, zaradi česar sem se pri prvem svetem obhajilu sramoval in se priklanjal, da bi bolje videl kraka, ki sta najprej zacepetala, potem zatrepetala, nazadnje pa pokleknila, ko se je že približeval duhovnik s kelihom v roki in polagal na daleč naprej iz ust štrleče jezike bele hostije, te pa so, natopljene v nevedno otroško slino, zginjale med zgodbe, ki so pripovedovale, kako smo morali zapustiti raj in se naseliti na zemljo, posuto s trpljenjem.

Nekateri so hodili v cerkev, kjer so nerazumljivo žlobudrali molitve, drugi pa tega niso počeli. In če sem doma o tej raznolikosti ljudi povprašal s previdnim glasom, da bi ne pomislili na kaj takega, kar bi jih razžalostilo, nisem nikdar dobil razumljivega odgovora. Zmeraj so pokrivali svet s tančico, ki mi še zdaj zastira pogled. Kmalu so vprašanja na mojih ustnicah onemela, ne da bi se bile razgibane sanje končale in s pozabo prerastle otroškega časa, v katerem se je, vznikla iz nasprotij, razpredala pajkova mreža, v kateri sem obvisel, nihal od najrahljših sapic in nikakor nisem mogel iz usojenega mi ujetništva drugam, čeprav je prišel čas, ko sem bil povsem prepričan, da sem dokončno potrgal vse niti krog sebe in krog svojih misli. Ampak nevidnih niti najbrž ni moč potrgati. Kakor korenine so, iz katerih sem vzklil — pregloboko in preveč močno zaraščene v tla, da bi lahko koreninske sokove, ki sem se jih bil v rani mladosti do omame napil, pozabil in šel tja, kjer ni nikogar razpetega in trpečega na križu.

Pri birmi sem bil v dolgih hlačah z ostrim, ravnim robom. Belina moje srajce je bila drugačna od tiste, ki se je bleščala z že razpoznavnih dekliških prsi. Svečano sem tonil med orgelske zvoke in premišljeval, zakaj je Adam utrgal jabolko s prepovedanega drevesa, ko je bilo vendar toliko drugih na razpolago.

SAMO NEKAJ MALEGA SEM VEDEL O SMRTI

Vedel pa sem, da je duša večna.

Šele takrat, ko mi je skoraj razneslo glavo, so ugotovili, kako se imenuje bolezen. Če sem ponavljal njeno ime, mi je šlo na smeh, klokotajoč kakor kalna voda v izmučenih globinah telesa. Meningitis. Klop mi je v dolenskih gozdovih umazal kri in ta nemarna, črna živalca mi je odvila pred očmi črno platno. Za njim sem se do onemoglosti ruval s svojo ubogo dušo, ki je skušala na vse pretege zapustiti telo. Imel sem rogove in boril sem se, da je arena tulila ko ponorela v en sam glas zgubljenega človeštva. Še v cerkvi, kjer sem nekoč prejel prvo sveto obhajilo in bil pri birmi, sem dvigoval krvave boke in nabadal slike križevega pota na rogove. Bilo mi je vroče in zaželel sem si pahljačo, kakršno je imela dama v nekem viteškem filmu. Dama je bila moja mati, in brž ko je zajahala, je že padla s konja. Nikoli ni jahala, in če je padla, je povsem razumljivo. Treščila je na zeleni travnik, ki se je odtrgal od sveta in postal zvezda. (Zeleni travniki so najlepši del in čas mojega otroštva. Vrgel sem bumerang. Ko se je vrnil, sem ga ujel. Nekoliko preveč se mi je bil zarezal v dlan in pritekla je kri. Hotel sem, da mi odteče; a se ni zgodilo, kajti vse zvezde s tisto zeleno vred in mojo mamo so se zjutraj vrnile na zemljo, kjer so petelinu odrezali glavo, in slišal sem, kako še naprej kikirika, še bolj divje in trmasto, ko pa mu ni do tega, da bi priznal smrt. Nato sem slišal, kako je treba zaklati prašiča. Samo to sem vedel, da bo zatulil; iz oddaljenega, temačnega kota sem videl, kako se smrt seseda v svoj nevidni obraz in skozenj odteka kri v čeber, v katerem smo se navadno pri stari mami otroci kopali. Človek s krvavimi madeži na belem predpasniku je delal koline, ki so jih obesili v shrambo. Zadišalo je. Potem sem začutil, da me gledajo kot malega Jezusa, ki se je bil pravkar rodil, začudeno so si me ogledovali, kakor da se kaj takega ne more zgoditi, z ostrim nožem so odrezali od mesa in mi deli v usta. Žvečil sem brezglavo meso in se smejal, ponavlja besedico meningitis. In ko sem skušal zapeti, je samo votlo zadonelo kakor počen zvon, čez čas pa utihnilo v zraku, kjer se je zabliskal nož v mrtvi roki. Ne ubijaj, ne ubijaj, ne ubijaj, sem slišal. Kako bi naj ubijal, ko sem bil na pol mrtev in sem se zaman ruval z dušo, ki ni šla ven, ampak je ostala v telesu.

Z DESNO ROKO SEM IMEL TEŽAVE

Pri učenju sem bil potrpežljiv in kakšen mesec po tistem, ko se je bilo nebo že zjasnilo in nisem hotel več gor, sem spet lahko pisal. Prva beseda, ki sem jo kakor začaran spraval na list papirja, je bila meningitis, in takrat sem vedel, da sem zdrav, čeprav sem še nekaj časa pisal s težavo in moral zagrizeno premišljevat za vsako črko posebej, v katero smer naj potegnem s svinčnikom. Proti večeru, ko se je bila obala spraznila in je oživiljeno zapihal vetrič, sem se napotil do morja, v pesek zarisal več kot meter velike črke in opazoval, kako so jih valovi počasi, povsem nevsiljivo zbrisali z zemeljske površine, temneče v noč. Vesel sem bil te igre, ki mi je kradla črke in pomene, bil sem neskončno radosten in prav vseeno mi je bilo, če je duša večna ali pa tudi ni. Tisti trenutek življenja je bil več kot kakršnakoli večnost življenja. Valovi so bili edina resnica, ki mi je šumela v ušesih in lajšala gluho tišino smrti, ki sem se ji bil bolan smejal in jo pregnal med igre. Kako dolgo je od tega, ko sem se večer za večerom vračal kakor svečenik do morja in ponavljal obred s črkami izgublajočega se pomena? Zadnji dan tistih neskončno dolgih počitnic, lovečih se v počasi zorečem grozdju nerazumnih slasti, sem napisal besedo smrt v sipki pesek in počakal, da jo je zbrisalo morje — to poslednjo oprijemljivo besedo življenja. Potem sem zaplaval s krčevitimi zamahi, in ko so mi zvezde nasule solze v oči, sem se potopil in tekkel po zelenem travniku brezskrbnega otroštva, pozabljaše skrivnosti, ki mi tolčejo v glavi kot po ogromnem cerkvenem zvonu ujeto življenje, ne da bi ga kdaj koli rešil uzd in bičev, vseh tistih nesmiselnih žebljcev, ki so zaman pribili Kristusa na križ.

O TEM SVA SE POGOVARJALA Z BRATOM

Rekel mi je, da sem imel salamensko srečo, jaz pa sem mu dopovedoval in ga prepričeval, da ni govora o nikakršni sreči.

Takrat sva sedela sama; vzel si je veliko časa in ni hitel, čeprav sem vedel, kako neusmiljeno ga preganja in požira pisanje knjig. Ko sva odhajala, so najini koraki, pokriti s sencami jesenskega drevja, obstali v brezbarvnosti prhlega listja. Rekel sem mu, da je nesmiselno pojasnjevati življenje, ker se ga ne da — izginja med prsti, polzi in se pogreza. Kaj ni tako, sem ga vprašal, da je moral dolgo premišljevat, krčiti zenice, zatopljene v sončni zahod, in tudi potem, ko je premislil, ni nič povedal. (Besede so neresnične.)

Njegov pogled se je manjšal v večnost, v katero veruje in spričo katere piše; videl sem ga v hrbet, videl luč na pisalni mizi in slišal tiktakanje ure. Kaj bom dočakal njegovo poslednjo knjigo, jo previdno odprl s prsti desnice in z izbuljenimi očmi strmel v črke, ki jih je morje moje mladosti zbrisalo z neponovljivo lahkoto?

TAKO MALO SEM VEDEL O SMRTI

(1)

Kaj naj zdaj počnem, kaj naj zdaj, kaj naj, kaj, ko ni nikakršne svetlobe? V tej temi vidim nič in ne vidim. A veste, da ste tudi vi slepci, ki otipavate hladno, žalostno prst? Pokriva vas januarska sapa, preprejena z vampirskimi glasovi, zobajočimi njeno smrt. Roka vam drsi čez oči, čez strjeno kri. Vsi smo zafukani slepci. Na vratu se sploh ne ustavite. Kaj se ne bomo zadavili z združenimi močmi? Če nas je toliko, smo ja lahko močni. Poskusimo! Samo jok drhti kot potrgane strune. Tako ne gre več naprej, le še sila težko. Če bi se vsaj do tistega dokopal, česar ni! Rekla je, da ni konca, ga ni, ni konca, kar mi odmeva kakor v gluhih ušesih in česar se ne bom nikdar znebil. Ni konca, ponavljam z otožnim, utrujenim glasom, čeprav sem brez moči in pobiram jalovo žetev iz njenih oči, kjer je prazen nasmeh, ki drži vso težo teme in se ga ne da uloviti. Če se obrneš, ti pobegne. Vse beži brez konca in kraja ter temni. Kot svetloba, ki jo meče otrok iz ogledala na odrasle, resne obraze, izoblikovane iz premikajoče se, umirajoče mase. Kaj naj zdaj počnem, kaj naj zdaj, kaj naj, kaj?

V tej temi ste samo vi, in kadar sem osamljen, se spremenite v spremljevalce. Vaš status ni povsem jasen, vendar ste edini, ki niste pritekli iz krvi, in zato vam pripovedujem brez zadržkov in se skupaj potapljam v reko temnih strasti. Promet je prepovedan, prometnih znakov ni, a se mi kljub temu pred očmi mrači, kar se mi včasih ni dogajalo. Nesreča je prihajala počasi, čeprav je bila vse življenje na preži in bi lahko v trenutku skočila iz pasti, namenjene meni. Poskušal sem sanjati let, ki bi ne imel časa v sebi, a sem padel, mogoče zato, ker sem bil obremenjen s preveč praviljčno težo, ki mi je dovolila leteti samo v sanjah. Zdaj preštevam žonglerje, ki z bolešno spretnostjo premetavajo mojo nesrečo, včasih pridem tudi do ovčic, pride še volk in potem zaspim. Mogoče spim z odprtimi očmi, ampak volk se ne zanima za žonglerje, ki me povabijo na mrtvaški ples in si skupaj oblizujemo krvave prste. Volk si v kotu napihne plastično volkuljo in rajši fuka. Vi niste zraven — niti ne plešete niti ne fukate — vi ste zmeraj na enem in istem mestu, ker niste niti iz krvi niti se ne napihnete. Če vas presekam, sploh ne veste, da ste v tej temi samo vi.

Drugi so pozabili na mojo nesrečo, ker nič več ne dišim po njeni krvi. Kost sem in glodajo me tisti psi, ki lajajo v luno. Psov sem se vedno bal. Če jim pokažeš hrbet, zalajajo vate. Jaz se ne obračam v belem dnevu, samo v snu ali pa v takšnem stanju, v kakršnem sem zdaj. Belih dni zame ni. Rad bi zaspal, rad bi bil buba. Tale svet, ki ga vidim, se je pravkar zvalil. Velikanska maternica se širi. Najprej rodi, potem golta. Vsi novorojenci kar takoj k točilni mizi in si naročajo vino. Če bojo nadaljevali tako, kot so začeli, mi ne bojo zrasli niti do vratu. Nekaj me zadržuje, da bi se jim pridružil. Seveda, jaz nisem od rojstva pijan in nimam zvezanega jezika, čeprav ga ne morem razvezati, kot bi ga bilo navsezadnje treba. Če ne

morem ničesar storiti, da bi karkoli povedal do konca, je bolje, da neham. Ampak nehati ne morem. Pri njej je bilo tako neponovljivo preprosto, kot ne bo nikdar več. Zavesa je padla brezšumno. Zastal sem. Nikoli več ne bom, več ne bom, ne bom pozabil svoje in njene, najine nesreče.

Večkrat se mi zgodi, da nimam ničesar povedati. Še neumnosti shlapijo in grejo po svoji poti. Takrat se zavlečem nekam stran, čemim kot zdaj in rešujem svojo življenjsko uganko. Zdaj sem narcis, vedno pa nisem. Čemim in molim skupaj s samoto. Prav zato molim, ker ne verujem. Tistim, ki verujejo, ni treba moliti. Če molijo verniki, mi je nerazumljivo. Neverni potrebujejo molitev, žlobudranje, podobno potočku, ki veselo preskakuje ovire v temačni hosti. Obred je za tiste, ki so doživeli in vidijo konec. (Beseda konec ni dobra, z njo sva si navzkriž.) Tisti, ki verujejo, naj bojo tiho. Pri nas doma verujejo in o tem so veliko govorili. Ne vem, zakaj so tako veliko razpravljali o veri in molili. Tega razkazovanja ne bom nikoli razumel. In o čudežih so govorili. Tiste zgodbe so me prevzele. Škoda, da ne verjamem v čudeže. Noben čudež se ne bo zgodil. Pa vseeno čakam in me nosi delirij peklenščkov in svetnic, cel zbor glasov, ki pripovedujejo zgodovino, v kateri se skriva past. Greh mi leži na duši, pa ne verjamem povsem. Moj rod se pretaka v meni nedonošen. Nič kolikokrat slišim glasove, ki jih ne bi smel slišati, in kadar sem preveč občutljiv, jim začnem dirigirati. Ta glasba nima imena, saj pravijo, da glasba nič ne pove. Vendar se prebujam od teh glasov. Kadar morem, vstanem, se razhodim in pogledam, če je za oknom tista slika, ki sem jo sanjal in je skozi razbito okno padla v prazen okvir in nemir. Zdaj sem kar na mestu tega neskončno ponavljajočega se kraja. Če bi šel, bi lahko padel skozi okno. Sneži, sneži, sneži in mi nasuje belih ptic, ki jim sledim po loku mavrice od žalostne večnosti do tod. Belih dni pa ni in ni. Pravlјice so za otroke. Zato se mi večkrat zgodi, da nimam ničesar povedati in onemim.

Vračanje je popolnoma naravno. Če se spomnim zrna, je pogača spečena, smrt rojena. Zdaj sem preveč pijan, da bi vam natančno razložil. Najlepše je, ko tečeš in sploh ne veš, kje si. Zemlja je prevelika, da bi jo odkrili. Tudi rakete pri tem ne pomagajo dosti. Jaz rad tečem. Čeprav sem pijanec, je moja kondicija zavidljiva. Najrajši imam meglena jutra. Ko se megla dvigne, je vse skupaj še bolj nejasno. V tek sem zaljubljen, kajti moji koraki letijo in slišim svoj dih. Le za hip vidim, kar mimo leti. Nimam časa, da bi se ustavljal. Takole, kot sem zdajle, sem lahko celo svoje in vaše življenje na enem mestu in se nategujemo brez konca in kraja. Vem, da nima smisla, ampak ne gre drugače. Tudi do tega imam pravico, sicer pa tako ali tako ne zahtevam ničesar od vas. Jutri bom tekel. Daljave bojo hitele in imele nasmejan obraz. Prehitel bom vse: vas in angele. Angelom bom porezal krila. Zaljubljen sem v šale, v takšne štose, ki si jih ni še nihče drug privoščil. Prehitel bom prihodnost. V šoli so nas učili, da je naša bodočnost svetla. Učitelje so naučili, da vejo vse. Jaz bom še bolj svetel. Iz osemnajstkaratnega zlata se vam bom smejal, ker platine ne maram, in se vračal nazaj.

Kadar grem nazaj, sem še bolj naprej. Pri teku zgubljam smer. Sonce me tolče v obraz in v tilnik. Vse se dogaja hkrati. Stopam v hiše in napravim nov izhod, od koder mi mahajo, in vidim, kako visoko se dvigujejo roke, in je okoli mene tisoč vrat. Ko zamahnem, sem čarovnik. Obzorje mi briše sledi, ko tečem, ko me gledajo z začudenimi usti, od koder se vije bela sapa kot lahak dim uplenjenega ognja, ki je bil poteptan s podivjanimi kopiti. Začudenje je veselje in vesolje. Na obraz se mi lepijo zvezde kot lepim dekletom smeh. Repatica ima pot. Navajen sem zgrešiti in grešiti. Molitvenik bom popravil, zapisal le nekaj kratkih stavkov za spomin. Mimo svetih treh kraljev tečem, ne sprejemam daril, saj vem, da mi je bilo samo življenje podarjeno, ki ga tako lahkomišelnost trosim vetru med neskončnim tekom nesmislov. Ko padam, se dvigujem. V popotno torbo me stlačijo kot sol in kruh. Spod kopit se mesim, zategujem in razvozlavam. Sveti trije kralji se poklonijo nebu, kamor grem. Tam tečem po rokah in iz cvetov se zlije zvezdna noč. Ni konca, je rekla. Kdo ve, kdaj je to rekla. Toliko let je od takrat. Če jih preštejem, mi to nič ne pomaga. Kam je šla? Je tudi tam tisoč začudenih vrat? Kadar grem nazaj, se odpirajo. Neslišno se odpirajo usodni goltanci, kadar grem nazaj.

(2)

Nažrl sem se ga kot krava in to se mi zadnje čase dogaja kar naprej. Ne vem, kaj vse sem spil, da je zdaj tako, da molzem svoj spomin kot v hlevu, kjer smrdi in se zdi, kot da je poginila cela čreda, in otožno piskam v piščal in v bisagi na hrbtu nosim strme planine namesto kruha in slanine. Tema je, kot v rogu se iskri najbolj temačna griva, nebo se vrti, nebesa in pekel hkrati, in včasih se tudi sam povzpnem na ta nebesno peklenski vrti-ljak, ki me kar na lepem pahne stran v strah. Počutim se kot zgubljenega v veselju. Zgubljen pa pravzaprav sem, čeprav je tukaj, kjer tako piskaje diham, spala dobrot iz svetopisemskih knjig.

Moja glava ima luknje. Včasih v kakšno padem in se čudim, da sem še zmeraj kolikor toliko cel. Človek je trdoživ, najbolj trdoživa žival, in njegova glava je trda kakor kamen. Ampak vidite, tale zgodba je brez repa in glave. Seveda, saj človek nima repa, hvala bogu, in nekatere fraze so fako puhle, kot da bi imele samo rep. Zase vem, da sem višja vrsta, in zato sem že skoraj duh. Nimam repa in po pravici povedano: tudi glave ne potrebujem. Če vam rečem, da me najbolj moti glava, ne boste verjeli. Ampak to je tako poduhovljena resnica, da je glava zraven kot element. Natančno tako je. Bo že drugače. Škoda, da ne morem vzeti samemu sebi glave preč. Če bi to storil, bi bil mrtev. Pot do prečiščenega duhovnega stanja pa ni tako kratka, kot se zdi na prvi pogled. Naprezanje ne pomaga. Kakšna sreča, da sem potrpežljiv in da lahko čakam. Groza me je samo, da je časa preveč. Vsak ima o tem drugačno mnenje. Svoje sem odkril in pokrtil s klobukom, pod katerim so tri luknje. To je krog, ki se ga ne da skleniti. Se vam ne zdi?

Sam sem prepričan, da je tako. Če bi ne bilo, vam ne bi pripovedoval. Praznih sranj ne maram, ker tako ne gre. Sranje ni duhovno, sranje smrdi. Tiščim si nos, ker sem že tako občutljiv, da se mi od vsega bruha. Ko bom umiral, bom zagotovo posvinjal svoje truplo. To ni lepo, ampak tako bo, čeprav nisem vedeževalec in čeprav ne poslušam starih cigank.

Ne vem, zakaj mi gre na jok. Vse bi rad pozabil, čeprav vidim, kako si mislite, saj tale nič ne ve, ko pa je blesav in nažrt ko krava. Svarim vas in vam pravim: v Indiji so krave svete živali in zato zahtevam tudi zase malo spoštovanja! Človek je v vsakem primeru bolj svet kot krava. Mene še ljudožerci ne bi požrli (zelo smrdim), sveto kravo pa bi zmasiral vsak, ki ni po indijsko versko fanatičen. Tako je. Težko bi se našel kakšen oporečnik. Takšnih trmokuhcev ne poznam.

Koliko časa že traja moje pijansko stanje, ne vem; vsekakor se ponavlja dan za dnem, noč za nočjo, srečujem praznoglave ljudi, ki me poučujejo o vsem, vseskozi so pametni, vendar je to le videz, pod katerim se krije neznanje. Ti ljudje samo brbljajo, kot da bi to počeli za denar. Res, denarja jim ni nikoli dovolj. Bolje je na javnih mestih srati ali bruhati, kar počnem jaz, kot sliniti in preštovati denar. Saj, tudi sam pravim, denarja ni nikoli dovolj, samo da jaz tega ne ponavljam, ne obešam na veliki zvon, bim-bam, bim-bam, tega ne delam, pa naj se vrtiljak še tako hitro vrti. Električna ne crkne, čeprav govorijo, da je energetska kriza. Nad mojo betico, kaže, te krize ni. Še mrtvi so rosno mladi in se vrtijo kot za stavo. Da vidim vse to, ne potrebujem popolnega spomina. Moja glava ima najmanj tri luknje.

Kot vidite, se pijanska stanja spreminjajo iz hipa v hip in čeprav so povezana, jih nikakor ne morem zvezati tako, da bi bil zadovoljen, ali pa vsaj, da bi jih razumel; imajo vzporeden tek z menoj, in kljub temu se jih ne morem dotakniti; z njimi se ne moreš povezati z milim pogledom, ker niso ženske; z njimi ne fukaš, čeprav te lahko one pofukajo kot kakšen nemaren peder. Ampak to je že nekaj drugega, v območju visoke filozofije, kamor na silo ne rinem. Mene zanima jasnost kot tiste njene modro jasne oči. Do kam seže svetloba? In če mine?

Najteže je sestaviti samega sebe. Ko se kdaj razbiješ, nisi nikoli več cel. Drugačen si, kot se spominjaš. Ampak spomin je edino, kar imam, zaradi tega presnetega spomina se mi včasih zdi, kot da sem večer. Spomin je zrcalo, ki laže z otroškim obrazom in daje upanje. Ne potrebujem ga. Ne vem, v kaj naj upam.

Nekaterih večerov ne bom nikdar pozabil. Zaradi njih je vredno imeti tudi luknje. Vse se zgodi zvečer. Večeri so majhna umiranja, zvečer je slišati pesem, zvečer se poleže veter. Vse to je povedano po resnici. Če bi ne bilo večerov, tudi ne bi več živel. Zdaj čakam jutro, da se odklene svetloba in da me pokrije mir. Slišim, da se usipajo jabolka, ki še niso dozorela. Takšen je ta čas, ki ga zdajle merim in utriplje v žilah, v katerih teče kri, pomešana z alkoholom. Sam sem in imam tisoč reči, ki me spremljajo na prvi in poslednji poti.

Moj glas je vpleten v kito stoletij, in vendar je golo naključje. Sinje oči padajo. Rekla je, da ni konca. Konji se splašijo in kopita se pogrezajo v mrak. Kam? Kam zdaj? Zdaj se obračam in grem nazaj. Pred menoj je zapornica in večerni vlaki drvijo brez konca in kraja s prižganimi lučmi, ki se jih bojim. Ne morem čez. Preveč se bojim, da mi na tiru odreže glavo, čeprav vem, da ni nič vredna. Za lubenico, po sredini razčesnjeno, bi jo zamenjal vsak. Vlak drvi. Iz tisoč smeri se prižigajo luči. Razprem dlani. Kresna noč se dani iz njenih oči. Počasi se dvigam. Zabliska se, grom potone za mano. Slika poletja se dvigne, ampak kaj, ko ni nobenih barv, nobenih obrazov. Morje plane, ko vstanem. Velikan sem. Iz pravljic je ta čas, ki me pogreza v vedno bolj prazen nič. S pozabljenim repom opletam. Vihtim ga kot bič. In ker nisem navajen, mi biča obraz, ga gnete kot ubogo kepo prsti. Tega ne vidite, tega ne vidi nihče. Ta svet je brez oči, brezbarven in slep. Omahnem in kresnice letijo stran. Kresna noč je brez smisla, vsako leto se komaj enkrat ponovi. Zdaj čakam. Kaj vidite, kako sem potrpežljiv?

Nič drugega mi ne preostane, čeprav ne čakam na slavo in denar. Kaj čakam, da se streznim? Ko se bom, bo z mano konec. Eksplodiral bom. Šel bom in ne boste mi več prisluškovali. Nikoli ne boste vedeli, kako je bilo. In čeprav je imela sinje oči, ne boste nikoli zvedeli, kako modre so bile. Takšne barve ni. Slepí ste, čeprav me gledate. Če grem, tudi vas ne bo več. V tistih prenatrpanih brzicah boste stlačeni, polili vas bojo z oljem kakor trop sardin. Ko bo ogenj, boste plapolali, in ko bo padal pepel, se bomo skupaj zadušili. Zdaj pa požrite moje nogavice! Tako smrdi, da bom moral pritisniti na zasilno zavoro, še preden prispemo na naslednjo postajo. Kaj sem rekel? A imam glas? Vseeno mi je. Zdaj me glava manj boli.

Spomin je čudna zadeva. Edino spomin je v človeku ptič, ki lahko zleti, čeprav se mu več ne ljubi. Če se že ne spominjam, kje sem se ga nalokal tako salamensko in mogočno hkrati, da vidim v vodnjak brez dna, pa se spominjam cel kup drugih reči. Ta spomin je hiša s tisoč vrati in tako vandram od ene pozlačene kljuke do druge, ki je zgubila ves sijaj v dolgih, napornih letih zgodovine, ne da bi kakorkoli pripravil in ukrivil sredinec, najbolj pripraven prst, za trkanje, saj vrata kar spuhtijo, da potem vdiram, ne da bi se kaj preveč obiral, jaz, nebodigatreba, zabloda, kakor mi pravijo nekateri in slinijo svoj nasmeh, da se jim ob robovih ust cedi kot zastarela sperma, ki jo starčki ugašajo namesto luči.

Prav vse sem že slišal, kaj sem, in vem, kako brezmejni sta človeška fantazija in hudobija. Bil bi nadvse častivreden slovar mojih neskončno, številnih imen. Kakšna pametna buča ga bo nemara kdaj nakracala, saj danes vsi, ki jih je res toliko, da so skoraj vsi, težijo k rekordom, merijo, komu binglja najdaljši kurec, ampak ne slonu ali nosorogu, temveč človeku. Res, vse podleže meritvam. In seveda — če so meritve, so tudi rekordi.

Spominjam se tistih šolskih časov, tolikokrat se mi pritihotapijo v glavo, da je že preveč. Piham in tista vrata kar v zrak k zvezdicam zaspankam, ki jih fukajo tako neznanski in skrivnostni kurci, da se normalnemu človeku od tega zvrtili. Tam gori so šele rekorderji — da jim ni para! Ampak

vrnimo se k zemeljskim rečem, v naš razred, kjer se je vsaj polovica navduševala nad tekmovalni tako, da so scali od zunaj čez vrata stranišča in ciljali v školjko, ki je požrla ves smeh in drek.

Zdaj sem najbrž takšne volje, čeprav sem brezvoljnež, da mi je spomin edina opora v življenju, ki ga ne živim, ampak se ga spominjam in ga imam nemara zataknjenega za zeleni lovski klobuk kot kakšno trofejo, smrtonosna krogla pa frči skozi tunel, kamor od časa do časa zasveti žaromet in zareže bolečino v glavo.

Ja, tako sem se na novo rodil, z neznosno bolečino v glavi, in upam, da je bilo tudi zadnjič. Nad mano je nekaj velikansko okroglega kot balon reklo, da sem živ. Seveda sem živ, sem hotel reči. Pa nisem mogel. V grlu je bilo nekaj zmaličenega in ni moglo ven, kjer so balonu najbrž spustili zrak, ko pa ga nisem več videl, da bi se napihoval z mojim življenjem. Spričo neuspelega napora, s katerim bi rad potrdil, da sem živ, mi je potekla iz ust kri in me pobožala po vratu kot nežna dekliška roka. Mislim sem, da bojo pritekale še solze in izmlele kri. Pa niso. Za močna čustva sem bil še preslab. Seveda, saj sem se komaj rodil in prerezal popkovino.

Zaprl sem oči, pa mi je žaromet spet zaključal po njih. In še sireno sem zaslišal. Nesli so me. Spominjam se, kako je v Andreju Rubljovu Kristus nosil križ. Tako so me nesli. In od mene je odpadel ves svet, se luščil kot trpljenje s starinske freske, čeprav samo začasno. In ko je umrla tudi sinjeoka deklica, ki je bila z menoj v avtu in ni zdržala strahovitega trka v drevo in nato kotaljenja po hribu navzdol v potok, ki je krstil njeno smrt, sem ostal sam, čisto sam. Čudno, da so me sploh nosili, ko pa sem bil brez kril in nisem prav nič frfotal. Niti toliko se nisem obrnil, da bi bil videl v prepad, čeprav sem bil na robu. Mogoče sem bil previsoko nad njim, mogoče sem bil v tišini oblak in čebele so nabirale usodno sladki med samo iz njenih nosnic. Mogoče pa sem vampir, ki je pred bližajočim se dnevom poleg sebe še njo zaprl v krsto.

Nisem šel na pogreb, ker nisem mogel. Šivali so me kot mrtvaški prt, in ko so mi sneli sukanec, je deklica tam spodaj že trohnela. In v mojem srcu tudi, čeprav sem jo iskal povsod in celo tam, kjer ni mogoče. Njeni starši so me gledali, ko da me ni, in moj bližajoči se pogled se je odbijal od njihovih neprebojnih oči. Saj bi bilo res bolje, če me ne bi bilo. Moral bi zginiti tudi jaz, to je kot pribito, ampak usoda je hotela drugače, tako kot je zdaj, in imeti živo pričo namesto še ene nesmiselne smrti. In ko sem od časa do časa zaslišal zavijanje avtomobilske sirene, se mi je stožilo. Jokal bi, pa nisem mogel. Ne vem, zakaj. Tisti trk in drevo sta mi najbrž napravila preveč trdo betico. Zdaj sem bik in se lahko grem bikoborbe. Vsakega toreadorja bom premagal in ga nasadil na roge, potem pa nosil po areni, ki bo onemela kot gotska katedrala, kakor smrt, ki je najbolj nema. Vidite, tudi jaz tekmujem, moje ambicije niso mrtve!

Ko so mi bili sneli šive, sem se odpravil na pokopališče. Kar hodil sem po tistih pograbljenih potkah in se smehljaj kot kakšen dojenček. Njen grob še ni bil urejen, kopica z ovenelimi venci, naphana z mrtvaškim kvasom. Sedel sem na klopici in nebo je bilo visoko, skrito v tišini, v poslednji bližini

hrepenečih ptic. Niti en sam oblăček se ni prikazal, ki bi načel brezobzirno svetlo lesketanje sonca. Do večera sem sedel, gledal predse v pojenjajočo svetlobo, potem pa sem šel in bilo mi je čisto vseeno. In nikoli več nisem šel tja, da bi poiskal sebe in njo in naju združil. Nikoli več se nisem tako zelo zganil. Brž ko sem poskusil, sem že taval drugod in noben pohod ni bil dovolj dolg, da bi me popeljal tja. Tako kot potovanje je bilo tudi mirovanje nesmiselno in most, ki se je podrl med njo in menoj, je prebodel reko. In zdaj jo slišim, kako teče, kako se ponavljajo bolečine človeštva, ki vzklijejo v hipu najpopolnejše radosti, ki ji verjamemo, kot da ne bi nikoli slišali kaj nečednega o prevari. Pod posteljo in tudi nad njo smrdijo nogavice in vidim, kako se odlepijo od odrezanih nog in me skušajo zadušiti, te nogavice, ki jih večer za večerom snemam po nikoli končani poti. Zgoraj se vrti, vse pada, jaz pa še kar sem, poslednja živa priča. Ni mogoče, ni mogoče. Če me bojo še enkrat skušali šivati, bom šel po poti nazaj, čisto nazaj do svojega prvega rojstva in se skrila, kjer me ne bo nihče odkril. Bila je zmeta in po naključju sem preživel. Kdo se je kdaj pa kdaj smejal in rekel, da mu je nesreča prizanesla, hvala bogu, da je vsaj njemu prizanesla. Sam vem, da me je samo na zunaj pustila celega, notranjost pa povsem razrezala.

Zdaj ne držim v rokah ničesar — niti nje niti sebe. Oba sva odšla, edina razlika je ta, da sem jaz živ, ona pa ni. Pil bi, pil bi kar naprej in nikoli nehal. Ampak tukaj, kjer sem zdaj, ni ničesar. Ta praznina je tako boleča, vam povem, čeprav ne slišite besed, ki grejo tako malodušno in mimogrede iz ust ter imajo okus po krvi, da lahko poljubljam samo takrat, ko sem pijan, in grizem toliko časa, da se tuja kri združi z mojo. Tako mi je laže, čeprav sem na dnu in sem še bolj krvav. Veste, prilagodljiv sem in vsemu sem se privadil, čeprav mi nihče ne verjame. Patetika mi je ostala. Na dnu buči kot orgle, da sem vznesen in dobim zajčje uhlje, čeprav ne dojamem in ne dojamem menjavanja registrov. Pomeni so zabrisani. Abstraktni slikarji so jih premalali; vidim jih, kako se vzpenjajo po lestvah in odmevajo v črnem. Svet valovi kot v znanstveno fantastičnem filmu, in če ga ne gledam, sem sam na platnu, junak prevaranega življenja, skrit v skafandru in moje glave sploh ni. Je v drugem času, ki sem ga prehitel z ukradeno raketo in bežim, kar se vam najbrž zdi napeto, in ker se včasih držim junaško, bi me mogoče hoteli imeti celo za junaka. Ampak tiste face, ki mi nastavljajo hudobo in se pačijo med zvezdami, bi posesal s sesalcem za prah, česar pa ne morem storiti in me zato muči do dna, do tistega dna, kjer teče bolečina naprej in nazaj in mi nikoli ne prinese spokojnega sna.

Zmede me to treskanje z vrati, da nič več ne vem, ali je prepil ali spomin. Vendar če bi bil prepil, bi namreč že zdavnaj kašljal kakor jetični bolnik in kakšen sosed bi rekel, da sem se ga nažrl kot krava in da smrdim še desetkrat bolj kot njeni iztrebki. Na gobec bi ga usekal, če bi mi tako naravnost rekel, poslednje atome moči bi s kar največjo slastjo izcuzal iz sebe in se smejal, ko bi oni scal kri in omahnil med nikoli pozabljene spomine. Prav hrepnim po živem nasprotniku, ki bi ga povsem brezobzirno, brez najmanjše kapljice obžalovanja podrl na tla in skakal po njem kakor Tarzan.

Nekaj zamrmram spričo nepotešenosti in sploh ne razumem besed, ki kar ovenejo pred mano, pod posteljo, tam med nogavicami, ki potijo mrtvaški smrad, ki sem ga moral popolnoma nezavedno sneti z nog, ko pa sem se tako nečloveško pijan vrnil domov. Res ne vem, kako se je to zgodilo, čeprav ne težim kaj prida k resnici, ki je kot postana kava, ki si jo privoščim zjutraj po prekrokani noči. Jasno je, da je tako, kot je, pa naj obračam kakorkoli že hočem. Zelo smrdi. Še bolj kot bruhanje — ki ga na srečo ni. Od nog gre bolečina in smrad. Če bi mogel, bi stopil do kopalnice in si jih umil. Pa kaj, ko ne morem; še za kaj manjšega nimam moči.

Tam zaloputne; samo piskajoče piham in vsa vrata grejo v zrak; jaz pa za njimi, primejduš!

Zdaj vem; že pri Robbovem vodnjaku bi si lahko opral noge in odgnal stran ta svoj nečloveški smrad. No, pa imaš! Natančno pri Robbovem vodnjaku, ki je brizgal samoto na nas. Zdaj ga bojo odnesli nekam proč, da ne bo zaradi nemarnosti razpadel kulturni zaklad; in tisto mesto bojo zasedli s kopijo, ki bo curljala iz ponarejenih ust. Zraven je bila Marija, med Robbovim vodnjakom in mano, med zgodovino in tistim hipom. Seveda pa se v tistem hipu, ki me zdaj tako znenada preseneti, pot (ta moj križev pot) še ni končala. Marija, oblečena v tesne kavbojke, po riti poštempljane, je bila res potrebna Kristusa. Jaz sem se takrat že zavedal, da mi noge smrdijo do Kane Galilejske ali pa še dlje. Moral bi se samo sezuti, in če bi se sezul, bi bil to že čudež. Pa se nisem, čeprav sva si najbrž oba želela tega; Marija mi je najprej pomežiknila z desnim očesom, čez nekaj časa še z levim. Marija je bila devica. Kako lepo se ujema s svetopisemsko zgodbo! In ostala je devica. Morebiti so k temu pripomogle že nekajkrat omenjene smrdeče noge, kajti Marija je bila kar pohotna južnjaška ženska, brez modrca in najbrž tudi brez hlačk. Zdaj sem že povsem prepričan, da je ohranila devištvo spričo teh nog, čeprav ni dvakrat reči, da bledem: veste, ona je zvita in čara, mlada čarovnica devica Marija. Bomo videli, če bo rodila. Če bo, ne bo nič več devica. Nisem si umil nog. Skušal sem jo vreči v vodnjak; pa mi ni uspelo in vem, da je imel sam Robba prste vmes. Med ruvanjem so ji odleteli gumbi in bluza se ji je odpela, da smo imeli vsi skupaj, kar nas je bilo, sliko razkošnih dojk pred sabo. Zakrila je svojo cvetočo naravo in pobegnila med starinske hiše, kjer je nadutost doma in laja, da jo je slišati celo do sem. Poiskati bo treba Marijo in strgati njen dekliški, deviški sram, ki je skrnil svojo lepoto v zlobno noč. Sicer sem sam kriv, če je pobegnila v varljivo zavetje. Robbov vodnjak mi je nudil vnebovzetje, pa je moj nagon predčasno ponorel, se utrgal z verige in zahlastal spričo nezaceljenih ran, ki se neprestano gnojijo. Mariji se le včasih utrga, ne tako kot meni, ki sleherni dan bežim in si celo domišljam, da bom nekega lepega dne pobegnil, ko bo svet do kraja iznemogel in zaostal. Sicer pa vam ne zagotavljam, da poznam Marijo. Morda je bila tisto le njena senca, jaz pa sem pomislil, da je iz krvi in mesa, čeprav ne zavoljo zgodbe, ki bi postala še bolj dramatično krvava. Včasih pravi, da je sreča, da ima mero, in kadar tako govori, mi je jasno, da se norčuje iz mene in hoče vtisniti bolečino v moje sledi. Ji bom

že izmeril pizdo, ko bo čas, saj se vse meri na tem klavnem svetu. Enkrat sem zamudil, drugič ne bom. Si bom noge namazilil in jo potem fukal kot svetnik, da bo za vse večne čase odrešena muk in tistega meščanskega brloga. Potem bo letela. Ne bo se ji moglo zgoditi, da bi ji kdo porezal krila, kot so storili meni z ene in druge strani, pomešani v usoden splet, in me pohabili.

A kje in kaj sem pil, še zmeraj ne vem; cel dan je zbrisan, le ta košček z Marijo je narisan, ki pa bolj in bolj blede spričo starejših sledi, spričo njenih modrih oči.

(3)

Ko sem jo prvič srečal — bila je na drugi strani ulice — sem obstal in jo opazoval kakor ukopan. Vsa nežnost se mi je razlila po duši in telesu. Po mestnih ulicah je šibala sopara, da se še zmeraj spominjam zlepljenih, neprijetnih pazduh. (Oh, te presnete nogavice, zdaj bi že lahko razpadle v prah.) Dolgo sem jo opazoval, ampak opazila me ni. Presneta punca, sem si mislil; takrat sem še veliko mislil in modrost mi je žarela z nabreklega, zvedavega čela. Vsi so bili prepričani, da bom nekaj postal, da bom napravil uspešno kariero, kot se temu reče. To me je kar dvigovalo, ta beseda kariera, ki takrat ni zvenela puhloglavo, marveč veličastno, kakor da bi sedela v kraljevski loži. Takrat je bil začetek, ko sem jo dolgo opazoval, zazrt v večnost; vse je bilo tako lepo in preprosto, svet se mi je klanjal, čeprav najbrž ne verjamete. In to sploh ni bilo noro. Bilo je lepo, prelepo, nepojmljivo lepo kot kakšna neresnična pokrajina. Samo švical sem, pa kaj mi je bilo mar, tudi bogovi so švicali, ko so ustvarjali svet, porka madona! Vse je bilo lepo, angelsko, sploh nisem vedel, kaj je to odvratno ali kaj podobnega. Gremo naprej, ne spleča se ustavljanje, čeprav ni zame čas čisto nič dragocen. Ko sem jo gledal, to sploh ni bilo mogoče. Od nezemeljske lepote so se mi razlivala oči. Cimbale so zapele kot pri turjaški Rozamundi, pod lipo, kaj vem kje, vse sem že pomešal. Takrat pa je bilo kristalno jasno, celo več kot to. In ko sem mislil, da je že vsega konec, me je pogledala, pogledala za hip in prepričan sem bil, da me ne bo nikoli pozabila. Če bi imel na vratu metuljček, bi si ga bil popravil. Lahno sem poskočil, kupil lučko, jo do konca polizal in palčko vrgel v Ljubljano med tiste stare hiše, ki so notri v vodi migotale kakor neskončno velika odprtina upanja, čez čas pa odplavale.

Nič nisem rekel. Imel pa sem svojo ljubezen pred tistimi davnimi, uvelimi leti, ki se tako mučno pomikajo naprej. Pol prfoksov je že šlo k vragu. Ciroza jeter je napredovala kot Krištof Kolumb. Vse gre naprej, kratka ustavljanja so kot odmori v gledališču. Očitani mi boste, da nisem natančen. Tega ne zmorem. Drži, da se vse začne in tudi neha. Vmes je življenje in polhen drek sranja. Alal mi vera, tako je to, čeprav kot veste, smrdijo tudi druge reči. Na vonje sem sploh občutljiv. Tudi na tiste parfume, ki jih uporabljajo ženske po tridesetem letu. Zdaj se na to malo bolj spoznam. Kaj hočemo. Leta grejo naprej, preživeti pa je treba, se imenuje znamenita fraza. Fraze bom sploh veliko uporabljal. V šoli so nas nafilali z njimi in še zdaj niso šle ven. Glede tega sem kar naprej zaprt, čeprav me

drugače na veliko in pogosto grabi driska, ta vdana metresa pijancev. Drek gre kakor vrel mošt ven, fraze pa ostajajo notri, čeprav gnijejo. In to prav salamensko gnijejo, vsa tista sranja z oken izložb. Takšna je ta naša svoboda, ki se redi na račun spomina.

Vrata treskajo. Kar naj! Tudi hiša strahov je naša sosedka. Gremo naprej, kljub ponavljanju fraz ne vem, kje smo ostali. Jaz sem kot cenzuriran film. Kar naprej me režejo. Še dobro, da mi ne morejo zrezati jošk, ker jih nimam. Drugače bi bil že davno ob prav vse vrline.

Potem je dolgo nisem videl, po tistem gledanju. Cimbale so onemele, jaz pa še bolj. Veliko sem gledal filme. Vedno sem kupil dve karti: eno zase, drugo zanjo. V hladni dvorani (v Komuno so že napeljali ohlajevalne naprave) sem objemal prazno naslonjalo sosednjega sedeža. Takrat so bile karte zelo poceni, mislim, da največ pet dinarjev. Takrat je bilo življenje še zelo poceni. (Kaj ga nismo napravili prav spričo tega?) Takrat sem videl največ filmov. Mislil sem, da sem zelo bogat. Da so se potem strgali vsi, barvni in tudi tisti redki črno beli. Zdaj nebarvanih filmov skorajda ne snemajo več. Človek slon je bil izjema pa še en Woody Alen. Vidite, še zdaj imam rad filme, čeprav se sčasoma strgajo vsi. Pofl roba. Ponte rosso. (Bandiera rossa.) Takrat smo na veliko romali tja. Sveto mesto, sveta roba, Neštete družine so hodile v Trst. Kolone so se zvijale po kačjih ridah pred Postojno brez konca in kraja. Takrat je bilo vse tako poceni. Tako poceni je bilo življenje, da se mi je zdelo povsem nemogoče, da ga lahko zapraviš. Preveč. Zastonj je bilo in še smo mu zniževali ceno. Trgovci so se režali in kazali razkošje zlatih zob. Tudi zlato je bilo poceni, dekleta najlepša, odeta v svobodo, ki se do skrajnosti nateguje, ko pa smo bili namaškarani in nakiteni z brezumjem, s samopašnostjo, ki se je na novo rodila. Moram reči, lepo smo oblekli našo svobodo, s tujim bliščem, ki nam je pred domačim pragom zapiral oči. Popolna zmeda. Bilo pa je lepo, tako lepo je bilo takrat in neprestano bi ponavljal tisto lepoto.

Ko sem se vračal iz kina, je bilo še zmeraj lepo, prijateljev kakor listja in trave, ali kot Kitajcev, smo govorili, kar je bilo v modi, čeprav je danes Kitajcev še dvakrat več. Prijatelj je bilo za pol Ljubljane, v večernih urah, ko je prilezel mrak tako blago in veličastno, da bi si moral krono položiti na glavo, smo se poznali čisto vsi. Zdaj tega nihče ne verjame. V tej pusti Ljubljani, kaj ste znoreli, ste spili preveč? Seveda sem spil preveč, kaj me sprašujete, če sami prav dobro vidite, koliko je ura. Hočete, da zadonijo frančiškanski zvonovi, hočete, da pokličem gasilsko godbo, ki vam bo korajžno porezala neumna dolgouha zajčja ušesa? Če vztrajate, bom poklical. Mi ni nerodno. Prav nič mi ni. Vidim, da je vam bolj nerodno kot meni, ki sem se opil s številnimi nemarnimi pijačami, čeprav ne vem, kaj vse sem spil, da so zgoraj krogi, ki jih ne obvladam, ker nisem telovadec. Se ne spominjam. Spomin je čudna zadeva. Naj bo, naj kar ostane, kakršen je. Mi je figo mar.

Dolgo sem se sprehajal sam; bila bi prenerodna zadeva, da bi si iz kina vzela sedež in da bi objeta špancirala po ljubljanskih promenadah, ki jih ni.

Zmeraj sem šel čez Čevljarski most. Nikoli ne bom pozabil; če bi imel pri sebi sedež iz kina, bi že takrat zabredel do vratu v neprijetnosti. Zdajle bi skoraj rekel, da je bil malo prej omenjeni most sveta zadeva, ampak ne bom. Nič me ne more premotiti. Kar je pokopano, je na veke vekov pokopano. Amen.

Vidim, da vas skrbi verski žargon, čeprav je ta prisotnost jeznorita, kot vidite. Ste včlanjeni v partijo? Jaz tega ne jebem. Ničesar več ne jebem, razen pičk kosmatih in še to bolj poredkoma. Ne zajebljavam vas. Gor sem zrastel v verni družini, vi bi radi rekli (če ste zares včlanjeni v partijo), da sem iz klerikalne familije, čeprav ni tako. Ne bom pojasnjeval, ker je vedno tako, da vsak pojasnjuje, kot mu je najbolj prav.

Vsako nedeljo smo hodili k maši (to je bilo še prej), potem k Petričku na torte. Mimogrede — čisto sem pozabil, kakšen okus ima mareliččen sok ali pa malinovec, ki je že izhlapeval iz mode. Standard je poskočil hop hop hop, že takrat so sošolke govorile, kako si bojo v Parizu ali Londonu sešile obleko za maturo. Sploh je bila blazna evforija, čeprav mi ni povsem jasno, kaj označuje ta izraz, vse je raslo in se napihovalo.

Pri maši sem sedel mirno. Moram reči, da je bilo zelo lepo. Škoda, da so lepe luknje pogosto zakrite z umazanimi cunjami. Vsako nedeljo eno in isto, pa ni bilo prav nič dolgčas. Če sem pogledal na levo ali desno, sem moral kar takoj preusmeriti pogled nazaj k oltarju, saj sem vedel, da ti ljudje ne poznajo odklona in da jih nedeljsko ponavljanje niti najmanj ne dolgočasi, marveč do fantastičnih razsežnosti napolnjuje z mirom, ki kaplja od sveče. Ampak tudi oni so prinesli delček sreče iz Trsta.

Najbolje je, da zamahneš z roko in rečeš: vsi so hodili v Trst. Nekateri bi radi to prepovedali. V tem vidijo svojo poslednjo priložnost. Vsaj nekdo se mora do konca veseliti te nerazumljive evforije, drugače ne bo nič. Poznam te zapeteže, ki bi radi zašili rdečo rožo v žep, da ne bi več štrlela ven, ali pa bi samo njim na raznih turobnih sestankih, kjer bi seveda ovenela. Hoteli bi mir kot v cerkvi. Vidite, kako so si nekatere reči podobne, čeprav na prvi pogled nikakor ne spadajo zraven. To so zapletene zadeve, ampak tako je in ne mislite, da se navdušujem nad zapletenimi rečmi. Če ne morejo vsi do denarja (in zmeraj bolj bo tako), se morajo vsaj nekateri prizobati do njega, kar ni seveda niti krščansko niti komunistično. Ampak tako je. Dejstev se ne da izničiti. Krožijo v krogu. Tako kot tukaj nad mano. Včasih počasneje, potem malo hitreje. Odvisno od tega, kako se premaknem. Premakniti pa se je treba kdaj pa kdaj. Popolno mirovanje bi bilo prehuda muka. Nimam ambicij, da bi postal svetnik. Me ne mika. Me raje ni več od tega hipa naprej. Tako rečem. Tega se zavedam. Neka zavest je v meni, čeprav je povsem nepojmljivo — zavest v tej prenažrti glavi, ki jo zdaj premikam počasi, tako počasi, da čutim vsak milimeter gibanja, vsako bolečino, ki mi spreminja spomin v kalejdoskop in otroško igračko hkrati. Vse to čutim, spanca pa ni. Prvo poluvreme futbalske utakmice. Točno tako. Z nebesnih stadionov hrumijo angeli. Kaj me bojo pokrili z belo ali črno zastavo? Državna zastava u Španjolskoj. Nacionalna zastava. Buñuel bi se režal, do

smrti bi se režal in pohrustal moj spomin za malico. Zdi se mi, da so samo slovenski angeli. Pa saj to je smešno, Slovenci in nogomet.

Slovenci smo zakompleksan narod, slabi fukači, ni kaj. Dobri smo samo v tem, da smo se obdržali. Ironija usode. Povprašal bom Buñuela. Ta starček je trdoživ, in če mu bom izpil kri, mi bo vse zdrdral kot republikanska brzostrelka. Zdajle se obračam zmeraj bolj proti vzhodu, Slovenci zdrsnejo s strehe in pravijo, da je res kardinalna napaka, da dajejo toliko sredstev za ljubljanske nogometne zvezde. Oni zdrsnejo s strehe in imajo raje drugačne zvezde. Prej je prišlo do pomote, kot vidite, nisem edini Slovenec, ki se motim. Veste, nikoli nisem hotel biti kakšna izjema. Bilo bi mi kar malce nerodno.

Na vzhodu je modrost, tam so Kitajci, tam je potopljena moja srečna zvezda (zeleni travniki otroštva), ki jo stražita mesec in sonce hkrati. Edino ta dvojna svetloba je večna, če sploh je kje večnost. Ne verjamem. To sem pozabil, pa naj se obrnem kamor koli že.

In se obračam in obračam, kakor da počnem to in samo to že celo večnost. Seveda ni tako, ampak videz je takšen. Svojega videza ne ujamem več; niti ogledalo ne pomaga tej ceremoniji. Nemara se res obračam celo večnost. Kot Kristus, potem ko so ga sneli s križa, mu smrtno prst naphali v onemela usta, ga spravljali dol dol dol, tako dol, da so mislili, da je to konec, ki je bolj resničen pojem kot vse drugo. Nočem se primerjati s Kristusom. Če pride do tega, je povsem po naključju. Na prehude ovire bi naleteli, predvsem pa na nasprotja, na katerih, mislim, čeprav zdaj ne mislim veliko, se kar naprej poraja svet. Spremenil je vodo v vino, jaz pa vino v kri. Pravzaprav je to mešanica, ki mi teče po žilah in zaliva moj svet kot trnjeve rože. Z vrtnarstvom sem si nekako v sorodu. Če bi lahko ta hip ustvaril luč v tem prostoru, česar pa ne morem (torej so primerjave s Kristusom sila površne), bi videli. Videli bi, koliko rož. Tukaj sem doma, čeprav bi me — zgubo — radi zdriblali drugam, kaj vem, kam, nihče ne ve, kam, to je kot utopični socializem, neke ideje v zraku, med oblaki, med ljudmi in letali, kjer je prazen prostor, in kaj naj grem rakom žvižgat v praznoto? Dejstvo je, da postaja svet zmeraj bolj nemogoč, in kdo ve, če se da to spremeniti. Prekletu, morali bi biti aktivisti kot včasih, o čemer so nas učili v šoli. Naša zgodovinarica je med zanosnim pripovedovanjem pijana padla pod kateder in od tam, kjer je ni bilo mogoče več videti, zahropla igmanski marš. Vse se je prepletalo, njene ure so bile zapletene kakor življenje, ki bi ga morali že zdavnaj poenostaviti. Jaz sem za to. O igmanskem maršu je govorila pri uri zemljepisa. Imela je raka v grlu in nihče ji ni mogel pomagati; če si ne more človek pomagati sam, mu ne more nihče drug. Tudi na Rožniku, kamor smo šli skupaj, je pila in razneženo govorila, da smo njena deca, in tudi to ji ni prav nič pomagalo, medtem ko je umirala in hropla kot velika mašina. Lahko bi oglušel. Zgodovinarico smo skoraj nosili, da nam ne bi prehitro ušla. Zanimivo, kako smo mi, mulci s prvim puhom na licih in že kar odrasla ošabna dekleta, čutili podzavestni strah, šklepetaje z našimi kostmi in zobmi. Dovzetni smo bili za tragedijo. Antigona je bila naša mati in sesali

smo jo kot morski prašički. Poleti so dali zgodovinarke v mrtvaški kovček. Tako sem slišal in kmalu potem je moja zgodovina dobila povsem drugačne dimenzije, zazrta v prihodnost, tja, kjer vse še bo. To je kot pribito.

Dolgo je nisem videl, kar sem že povedal. Nadaljevalo se je božansko lepo vreme in večeri, ko se vsi poznamo. Ulice so bile polne žehtečega zraka in nepreglednih kolon ljudi. Iskal sem jo v tej ponoreli množici, pa je ni bilo na spregled. Da se ni preselila, sem pomislil, jadral pod fasadami starinskih hiš in se oziral v nepoznane dimenzije sveta. Mrak je bil vijoličast, ko je nabrekla rdeča barva na zahodu in se spuščala v poslednjo senco dneva, ugašajočega v mojih očeh z njeno sinjeoko barvo, o kateri sem molčal; zdaj spet prihaja v to veliko, mogočno razpredajočo se temo, kjer se obračam in ne najdem dne, za oknom čutim pohabljenе ptiče, ki se izvijajo iz mojega zapuščenega gnezda, šepasto skačejo in iščejo jutranjo roso; in ker je ni, kljuvajo v njene modre oči, ki za oknom podaljšujejo temo. Nekatere reči je bolje pustiti pri miru. Pa se ne da.

Saj sem vedel, da jo bom zagledal. Oprostite, je še nisem. Dekleta so si včasih podobna in prihaja do pomot, še posebej če jih opazuješ od zadaj in nosijo tesne kavbojke. Jaz sem iskal oči, drugi pa so dosledno bulili v riti in govorili: takšno rit ima najbrž zato, ker jo je porival slon; še mali prst ne bi šel noter; miga zad pa spred, za dva vojaka lahko opleta. Vse tole sem poslušal in iskal oči, še bolj besno sem hlepel za njimi spričo nesramnih besed, ki so prihuljeno lazile po razgretem tlaku in prižigale zgolj umazane strasti; na jok mi je šlo, ko sva se namesto z njo lovila z reko (saj veste, Ljubljano), ki se je nižala in nižala zavoljo suhih dni, jaz pa sem imel mokre oči, hudournik je lil iz njih, gorski hudournik, drobeč skale v pršič. Gor dol po ljubljanskih središčnih cestah. Bil sem najboljši stražar tega mesta, Emonec s sulico v roki, ki se je nevidno lesketala in se mi zadirala v oči. Takrat sem se še gledal v ogledalo, dan za dnem sem se opazoval v njem, v izložbenih šipah in v ogledalih dvigal, kjer je to sploh najbolj čarobno (škoda, da nisem stanoval v kakšni visoki stolpnici prav na vrhu); povsod sem se opazoval in imel pred sabo obraz s skrivnostnima odprtima; in če sem dovolj dolgo opazoval, sta se odprtini napolnili s sinjino in začel sem primerjati različne barve. Zdaj vem, da so primerjave slabe in neresnične. Nikamor ne prideš. (Res, nikamor nisem prišel.) Takrat se mi je zdelo razburljivo, še najbolj v tistih dneh, ko je nikakor ni bilo na spregled in ko je dan in noč žarelo v meni pričakovanje vseh mavričnih barv.

Zmeraj sem mislil, da so moje oči rjavkaste. Ko pa sva se na Sv. Katarini kotalila po strmem travniku in pristala v gostem grmičevju, mi je sinjeoka deklica rekla, da imam zelene oči. Potem sem se gledal še bolj. Zrcalce, zrcalce, nekaj hudobastega se je skrivalo v njem, česar nisem poznal in me je begalo, šlo kakor čreda brez pastirja za menoj in me najprej začaralo v očeh.

In še nisem končal o očeh.

Jaz sem za enakopravnost med narodi. Nisem nacionalist, čeprav me je neki Bosanec, ki je iskal delo v Ljubljani, na gobec. Res nisem nacionalist. Bilo je golo naključje. Se zgodi. Se vam ni nikdar zgodilo? Obležal sem na

tleh. Bil je klasični knock out. Potem je bilo sploh najbolj nenavadno: eno oko je bilo rdeče, drugo vijoličasto. Tako sem videl jaz in tudi ona s svojimi sinjimi očmi, kamor bi zaplaval kot v Jadransko morje. Zdaj vidite, kakšni mojstri so Bosanci. Seveda sem bil zmeden, a moram reči, da sem se še naprej ukvarjal z očmi, čeprav vam rečem, da ne prideš nikamor. Za ubit se je.

In še nisem končal o očeh.

Neka črnolaska mi je rekla, da imam čisto črne oči. V temi sem najbrž res zgledal kot hudič, čeprav prave teme do takrat sploh še nisem poznal in je bila samo tujka iz zgodb. Ne spominjam se njenega imena; samo frfotala je nad mano, ni se me dotaknila in ni mi zgorela v očeh. Potem sem se zbudil in se čudil, da sanjam o črnih očeh.

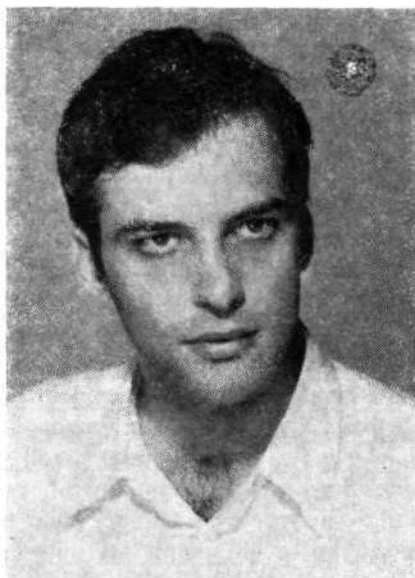
In še nisem končal o očeh.

Neko noč dosti pozneje sem bil slep. Tipal sem pred sabo, pa nisem nikamor prišel, čeprav sem vohal plojenje. Soped sem in slišal žensko cviljenje: Kaj hoče ta slepec od nas? Z rokami sem šel v oči in še naprej v glavo buditi sinjeoko. Pa mi je smrt dela roke v okove, angeli so se sabljali, ženske so pa šlatale kurčka in govorile: Pi, pi, pi, na, kurček, na, papcaj; in ko je otrdel in postal velik, da bi rekli, kako to sploh ni slovenski kurec, so nanj obesili venec in me usmerjali: Na levo, zdaj pa na desno in drži smer! Mislil sem, da bo vse dobro, če se bom spomnil, kje sem oslepel. Nikakor ni šlo. Hodil sem bos po zdrobljenem steklu, in če bi mi ne obuli sandalov, bi izkrvavel. Hubert Bergant je igral na orgle Sveto noč, kar mi je dajalo moč in tudi kurčku, da se ni povetil in izgubil venca. Sveta noč, blažena noč, vse že spi, je polnoč . . . Potem so se pogovarjali o dojenčku, ki bi ga rad tudi sam videl, ampak kaj, bil sem slep in le njegov jok sem lahko slišal. In nikakor se nisem spomnil, kje in kdaj sem oslepel. Kje so darila? sem slišal ženski hihit. Kaj si pozabil na darila in se samo s tem vencem bahaš? Postalo mi je nerodno, ud je splahnel in venec je omahnil med ženske glasove. Pi, pi, lačen je bil in je pozabil na darila. Dojenček je utihnil. Samo za toliko se je zbudila, da mi je razvezala roke, potem pa naprej trohnela in smrdelo mi je iz praznih rok.

Suša je bila salamenska in prepričan sem bil, da bo Ljubljana usahnila. Nje še zmeraj ni bilo in za en dan sem odšel k stari mami na deželo. Od daleč sem jo videl sključeno v korak in v večno pot. Bog nas skuša s tole sušo, je rekla. Imela je zemljo in jo skrbno obdelovala. Kljub suši je bogato obrodila. Čudil sem se. Vem, da sploh nič ne vem, kaj je to zemlja. In tudi tega vam ne morem povedati, kakšne oči je imela stara mama. Saj pravim, da se vse menja. Stara mama je s paličico nabodla oči, potrkala vsaj sedemkrat in se spustila v zemljo. Jaz pa ne trkam, pred mano spuhtijo vsa vrata v zrak, čakam in kot sami vidite, čakam takole, kot sem zdaj.

In še zmeraj nisem končal o modrih očeh.

(Nadaljevanje in konec prihodnjič)

Vladimir
Kovačič

Življenje v glavi (Nadaljevanje in konec)

Rad sem imel ptiče in še posebno golobe, ki se še dandanes zbirajo pod napuščem hiše, kjer že dolgo stanujem, od rojstva pa do zdaj, čeprav grem kdaj tako daleč (oh, teh tisoč nesmiselnih vrat), da se mi zdi, da sem se povsem izgubil v globinah, kamor so golobi tako znenada odleteli, če je na naš vrt prišel popravljavc dežnikov, blodeč s hripavo pojočim glasom po odreveneli sosiski in mi je zaključeval po preplašeni

otroški duši. Če mene kdo prestraši, ne morem leteti. In še zdaj zavidam pticam, bolj kot kdaj koli prej. Ptice se vračajo. To so vedno iste ptice. Mi smo drugi, jaz sem spremenjen, raztopljen v mešanici njenih sinjih oči, svetopisemskih zgodb in laži o svobodi. (Njenih oči ni več, vera je slepilo ljudstva, svoboda pa počí kot balon, kadar jo prebodejo lažni preroki, ki so prepričani, da se lahko v hipu prav vse spremeni.)

Ne vem, če bo kaj bolj razumljivo, ko bom povedal tole. Namreč tole hočem povedati: nje ni (več), pa mi njene oči kljub temu sledijo (v mrak); svetopisemskim zgodbam ne verjamem (več), čeprav slišim, kako zvenijo (z mojim lastnim glasom), in čeprav sem bil že dolgo prepričan, da so slepilo, o čemer so me prepričali slepci (vsak slepec vidi le nasprotnikovo slepoto, svoje pa ne), so se vseeno pričele odmotavati nad žalostnim prostorom njene smrti, in nikakor ne odrešujejoče. In zdaj je popolnoma vseeno, ali verjamem vsemu ali ničemur več, kajti vse se razpleta brez sodelovanja moje volje, absolutno vseeno je, ali navijam za duhovnike ali za ateistične agitatorje, za svetnike ali za kurbirje, kajti resnica je vmes in ni nikogar, paradoks, ki je izbral za žrtev sinjeoko in mene. In tudi to je paradoks, da je prav ona, ki je ni (več), rekla, da ni konca, čeprav ni poznala tistega lahnega vetra, s katerim se je začelo in me je nosil v raj, kjer so postajala jabolka iz dneva v dan bolj rdeča in odkoder sem bil potem izgnan, da sem v hipu ostal ne samo brez nebes, temveč tudi brez sveta, ki sem ga pozneje tako vneto raziskoval, a nikoli več našel.

Nekoč je bilo marsikaj, česar danes ni več; tudi tistih groznih popravljavcev dežnikov s temnimi obrazi, ki so zategnjeno peli po vrtovih: dežnike

popravljamo, ni več. Spominjam se, kako so jim nekateri nosili tudi nože in škarje, ki so jih potem ti brezimni človeški strahovi dolgo brusili do morilske ostrine; krpali so tudi lonce, in prav vse, kar so počeli, je bilo povezano z neprijetnimi zvoki, pred katerimi sem vsakokrat, ko sem jih zaslišal, zatrepetal. Večkrat sem videl tudi dolgi mesarski nož, ki so ga brusili z neznansko naslado, pri tem pa hudobno mežikali z očmi. In ker sem vedel, da v mestu ni prašičev ali pa vsaj petelinov, ki jih je treba klati s takšnimi velikanskimi, neusmiljenimi noži, sem pomislil, da se lahko znesejo tudi nad otrokom, če jim pade v umazane roke. In ker sem bil otrok, sem se bal, da utegnem postati žrtev. Zato sem pazil, da sem čimmanj nagajal, da sem imel dušo čisto, kajti če bi ležal kakšen preveč pomemben greh na njej in bi me prav takrat zagrabil hudobni mož in najbrž samo enkrat samkrat popeljal v svojo smrdljivo podzemeljsko luknjo, bi končal v peklu, kjer bi se večno cvrl v ognju in neznanske muke trpel.

Leto je minilo in še eno; že sem hodil v prvi razred in k verouku in že nekaj časa je prihajal samo tisti s črno povezo na enem očesu, da sem pomislil, kako je padel z gusarske ladje, ki je ni našel nikoli več, in zdaj hodi iz maščevanja strašit mene. Starke iz sosesčine so mu zmeraj prinašale na kupe polomljenih dežnikov in spraševal sem se, kako to, da nikoli ne umrejo, ko pa živijo od takrat, ko se jih spominjam, in so zmeraj bolj stare in so polomile tako veliko dežnikov, zdaj pa jih dajejo v popravilo, kakor da hočejo živeti še eno dolgo življenje, ki jim je očitno ljubše od nebes.

Enookega sem navadno opazoval skozi okno in na balkon sem si upal le takrat, kadar je bilo vreme deževno in je bilo spod balkona, kamor se je popravljavec umaknil, slišati dobro mi znani zvok brusa. In ko je krpal lonce in vso šarasto posodo stark, kakršno je mama zavrgla, tako da smo imeli pri hiši samo lepe lonce, mi je svetleje zadonelo v duši. Do ograje sem podrsal pručko, stopil gor in se nagnil čez balkon, da sem ga lahko videl, v črno odetega, sklonjenega nad posodo s preluknjanim dnom, ki je že pričela puščati moj strah in me opogumila, da sem se nagnil še za kanec bolj naprej in navzdol in ga kar celega in scela ujel v pogled.

Nekoč me je opazil in zažugal z dvignjenim kazalcem desnice, kjer pa ni bilo pet prstov, kolikor jih imajo drugi ljudje na eni roki, ampak je bil poleg tega nevarno nasršenega kazalca le še palec, in še ta ne čisto cel. Takrat, ko mi je takole zažugal iz pomanjkljive roke in se je od časa do časa zablistalo in zagrmelo, sem na hitro, čeprav ne čisto takoj, odskočil s pručke, omahnil na zvrhan kup zaprašanih revij, od koder so z naslovnih strani zrle lepoticice s priprtimi očmi, od enega poletja do drugega bolj gole. Kup se je sesul in nekaj revij je zletelo z balkona proti razočaranemu gusarju. Še bolj sem počenil k tlom in čakal. Naenkrat je prifrčala zmečkana revija, na naslovnici je bila smehljajoča se lepoticica in tam, kjer bi morala biti s kopalnimi hlačkami zakrita pizda, je bila izrezana luknja. Iztrgal sem list, pogledal skozi luknjo, slišal, kako se dežnikar krohota, in skozi luknjo sledil golobu, ki je najbrž nameraval pod napušč, a se je spričo gromovitega smejanja obrnil in odletel v neznano. Poglej, poglej, sem ga slišal, sam pa

sem uspel naravnati list tako, da sem ga zagledal skozi luknjo, kako si je odpenjal hlače in izvlekel spolovilo. Tole vtakni v luknjo, tole je za tisto luknjo, se je režal in proti meni vzdignil spolovilo. Toliko sem že vedel, da je lahko luknja samo za to, da gledaš skozi, in če sem videl, kar sem nekoč čisto zares videl, in sem vedel, da je grdo, je bilo samo zaradi tiste luknje, tisti ud je bil samo zaradi tiste luknje.

Potem ga ni bilo nikoli več; doma so rekli, da se ne splača dajati dežnikov, loncev, nožev in še česa v popravilo tem temnim tipom, ki so se spomnili drugačnega oderuštva, zginili, se preoblekli, se postavili na večjo nogo in nikogar od njih ni bilo nikoli več niti v luknjah, kjer se skriva še toliko drugih reči, ki jih nisem povedal. Sploh ne znam uporabljati besed, vrtim se kot maček okrog vrele kaše, ki pa je ne poskusim zares. Vulkan se odpira, bruha, ampak smrtonosna lava teče mimo mene, kot da je nekje še ena stran, še ena vrata, skozi katera bom nemara končno pobegnil, ne da bi zvedel, kaj je bilo, zakaj se je zgodilo tako, kot se je. Če bi zvedel zanesljivo, bi utihnil in ugasnil ognjenik.

Še zmeraj sem hodil v prvi razred in k verouku in v šoli je učiteljica vprašala, kdo obiskuje verouk. Samo jaz sem stegnil roko in se čudil, da je ni dvignil še kdo drug, ko pa je bilo pri verouku tako veliko otrok. Spoznal sem, da živim v zares velikem mestu, kjer je še toliko drugih otrok, ki jih sploh ne poznam in marsikoga tudi nikoli ne bom. Učiteljica me je grdo pogledala, samo mene je pogledala grdo in nikogar drugega.

Če so mi že pokazali Boga, me je vprašala po koncu pouka na šolskem hodniku. Odkimal sem. Še enkrat me je grdo pogledala. Tako kot prej v razredu. In takrat je v meni pričelo počasi, a vztrajno rasti sovraštvo do tistega, česar ni mogoče videti z očmi. Poslej sem se vsakič, kadar si nečesa nisem znal pojasniti, spomnil učiteljičinih besed. Z njimi je bilo še najlaže razsekati nevidni svet, o katerem so mi govorili doma in pri verouku.

Ko me je čez nekaj dni poklicala pred tablo in zahtevala, naj štejem do deset, sem ji tako hitro in brez napake zdrdral, da ji je uspelo prekiniti me šele pri trinajst s tako togotnim glasom, da mi je bilo precej jasno, kako ji ni prav, da znam več, kot je treba.

In ko sem mnogo let pozneje zvedel, da je njen sin bebec, sem se razveselil, poskočil v rastoče sovraštvo in se spomnil tistega njenega pogleda, ki ga ne bom pozabil nikoli in je mogoče poleg tega, da je v zvezi z menoj in veroukom, tudi z njenim bebcem, ki se pusti, da ga porivajo v rit, in je resnica, če vam povem, da mu rit še zmeraj raste kot kakšen materinski trebuh. Cela soseska ga je prešpikala, naša pederska soseska, ki ima tisoč muk. Njen mož je bil predsednik občine, zdaj ni več, ona pa še zmeraj uči in se lepo oblači. Ampak obleka ne naredi človeka; človek se rodi gol, raste in se nareja pod obleko, zakrit in skrit.

Nagota je spet v luknji, golobi se splašijo, odletijo proč, čeprav ni dežnikarja nič več v luknji. Luknje so povsod, in ker so celo v moji glavi, najbrž ne boste zvedeli vsega. Saj je vseeno, ko pa sploh ne vem, kaj bi

radi izvedeli. Pomembno je samo, da pripovedujem in mi vi nikoli ne ubežite, vi, ki ste kar naprej na enem in istem mestu; jaz sem povsod, veter, dež in jok, brbljava tišina, in ne pojem slave nikomur niti njenim sinjim očem. Vidim, da mi ne verjamete. Saj še nisem končal. Ne bodite nestrpni! Zgodba o njenih sinjih očeh je ena, zgodba je pa najmanj tisoč. Poznate Tisoč in eno noč? Z vedno večjim strahom pripovedujem, se obračam, odpiram tisoč vrat in se kar naprej selim. Če boste poslušali, boste mogoče zvedeli še marsikaj, čeprav ne obljubljam, ko pa se neprestano izgubljam. Tisoč kamenčkov bom kljub vsemu položil. Mogoče se čudite, ker jih ne polagam na prava mesta, mogoče me preklinjate, ker sem pijan in se izgubljam, in zato ne najdem pravih mest. Ampak, veste, pravih mest sploh ni, prava mesta so samo po vaških mrtvih vrtovih, nad katerimi se spreletavajo krokarji in kljuvajo po praznih grobovih. V moji glavi jih ni, v moji glavi so le luknje in skoznje gledate vi, ki vas prepriha moj veter, premoči moj dež, napojijo moje solze, in tega sploh ne veste, vi, okameneli lastniki gluhih praznin, ki ste prevarali celo krokarje in jih napojili s praznino, s tisto oddaljeno praznino, ki ni nikdar zletela iz sinjih oči, pritrjenih na neskončno dolg trak nikoli strjene krvi.

Kdo ste sploh — vi, ki me opazujete brez besed in niste v svetu greha? Ste onemeli, nimate prav nikakršnih zgodb? Še niste dognali, da bi bil neizmerno vesel, če bi mi pripovedovali? Poslušal bi, se lovil v mrežo praznega odmeva in razbil poslednje drobce pomena, ki mi od časa do časa posvetijo v noč namesto zvezd. Ničesar me ne bi naučili. Samo razbremenili bi me in odnesli odvečno težo daleč proč. Nekoč se bo nekaj takega zgodilo, slutim, kako grem temu nasproti in kaj naj me moti? Na poti me nič ne moti in tako visoko so tisti oboki, kjer bo glava zdrobljena v zdrob in ne bo iz drobovja nič več teklo čez rob, kamor za zdaj samo bruham in je mogoče tudi kakšen bog. Kadar se za silo streznim, počistim za sabo in ne vem, da bi bil tam bog. Sploh nič ne vem, nikoli nič ne vem in zato mi je čisto vseeno, četudi se streznim, če se sploh bom še kdaj in nemara ustavil to nesmiselno reko, kamor od časa do časa čofne nekaj, česar ne morem prijeti. Brez očal sem. Opažam, da mi kar naprej nekaj manjka, čeprav so mi doma nudili vse in sem imel celo več kakor drugi otroci. Čudno, da v tej temi sploh kaj opazim, morda je to spričo včasih čudnih svetilk, ki napravijo temo še bolj nejasno in grozljivo. Kar naprej odhajam, pa me ustavijo sinje oči. Kako grozljivo je to! Vi ste zmeraj tam (ne vem natančno, kje) in se nikoli ne premaknete. Molim za prazen nič in za bele miške, da vam končno ubežim in da me ne ustavijo niti sinje oči. Moje miške trenirajo in so iz dneva v dan hitrejšje, le ne ubogajo tako, kot bi bilo treba. Plazijo se iz številnih kotov, ampak vpreči jih ne morem. Tako spolzke so in uhajajo mi iz rok. Da se ne bi kar na lepem spomnile in pobegnile! A je kdo, ki mi bo pomagal zapreti tisoč vrat? Od mene beži ves svet, samo vi ste tam in čakate, da vam bom nekaj priznal. Ničesar vam ne bom priznal in po krivem me že ne boste obsodili! Ko bo konec besed, si lahko kvečjemu nazdravimo, čeprav mi je vseeno.

Vseeno mi je, ker se mi ne more zgoditi nič več usodnega. Črna usoda je že šla prek mene in me razbila kot toča. Kaj zdaj čakam in po čem sprašujem, če se je že vse zgodilo in se njeno življenje ne bo več vrnilo?

Mama me je učila, da se moram sramovati golote. Nikoli je nisem videl gole, očeta prav tako ne, niti duhovnika, ki je tudi razlagal, da se moramo paziti in zakrivati oči pred nagoto. Golote se ne da razkriti. Kristusa so skoraj povsem golega pribili na križ. Vera je v kar najbolj tesni zvezi z nagoto, ker se v njej skriva greh, naše učiteljice pa vseeno nisem videl nikdar gole, čeprav ni imela nobene zveze z vero, razen te, da me najbrž ni marala, ker sem hodil k verouku. Zvedel sem, da je fukala s psi, ki so zmeraj goli. Če bi fukala samo s psi, ne bi nikoli rodila bebca. Življenje je neusmiljeno. Morala bi fukati samo s psi. Psi ne hodijo v cerkev, ne klečijo pred oltarjem, ne prejemajo svetega obhajila. Od vekomaj so enotni in napredni. Ampak moj spomin je črn. Da je črn, je mogoče naključje, ampak spomina, v katerem je med drugim tudi golota, se ne da znebiti.

Vse pride in tako je prišlo tudi do tega, da sem prvič v življenju otipaval punco; bila je s sosednjega vrta, nekoliko starejša od mene in drugih mulcev, ki se jim je prav tako pustila šlatati.

Ko nas je punca pričela dražiti s svojo nagoto, sem si znal — kljub določeni nejasnosti — spraviti vso zadevo v zvezo s tisto luknjo, ki jo je bil izrezal enooki popravljavec dežnikov saj veste kam. Imela je nadvse široko majo, in ko se je nagnila naprej, so se ji notri stresle drobne dojke. Nekoč me je v vrtni temi kar sama prijela za roko in si jo položila na prsi. Samo za trenutek je odreenela roka čepela tam gor na nezavedni preži, potem pa jo je odrinila stran, da sem še dolgo zbežan slonel na večer, v katerem so nezadržno kopnela otroška leta. Vse pride in odide.

Nekaj tednov pozneje si je potegnila zadrgo kavbojk navzdol, a mi ni ničesar pustila, čeprav so fantje pripovedovali, da je tam med nogami, kamor so nekateri že prišli, kosmato in mastno, in sem jim zavidal, ker so se zrinili tako daleč, do razgaljenega in s tem prepovedanega mesta, kamor smejo samo ženini do svojih nevest, samo oni in nihče drug, kar sem bil slišal pri verouku in je takrat že tonilo v nezavest, takrat, ko sem le še redko kdaj pomislil na Adama in Evo, in to samo v zvezi z naslednjim: če smo bili zaradi njihui izgnani iz raja tudi drugi ljudje, zakaj se potem ne smemo naužiti prepovedanih sadov? Vem, da je ta svet absurden. Če bi ne bil, bi sinjeoka še zmeraj živila.

Deklica, ki smo jo otipavali, se je preselila. Vsake toliko časa sem jo srečal in se napravil, kakor da je ne poznam, in še danes se mi zdi, da poznam le njeno nagoto. Kadar me je zagledala, ji je ob ustih šinil nasmeh, čeprav nisem povsem prepričan. Veliko bolj jasno pa mi je, da sem ji opazoval prsi, ki so bile ob vsakem novem srečanju večje. Teh prsi ne bom nikoli pozabil. Poleg materinih, ki sem jih imel, so bile prve, in ob njih sem čutil, kako ristem tudi sam, čeprav se mi niti sanjalo ni, kam.

Še dandanašnji jo srečujem. Spet se pozdravljava. Ona me je pričela prva. Pa ne, da se je tudi njej pripetila kakšna nesreča? Tega ne raziskujem, samo gledam nazaj, čeprav vem, da bo treba naprej. In vendar bom še vedno živel v spominih. Še in še. Od tam me ne more nihče izgnati, nihče mi ne more prepovedati ploščatih kamenčkov, ki sem jih nabral ob morju, jih metal in gledal, kako se enkrat, dvakrat, trikrat, nič kolikokrat odbijejo od gladine. V popolni tišini so šli na dno. V tej gluhi tišini mi jih ne bo nihče ukradel. V mrtvi tišini niti smrt nima rok.

Zmeraj sem se samozadovoljeval zvečer. Slike slečenih žensk so dobile smisel in prav takrat so se pričele na veliko pojavljati takšne slike. Dolgo sem si ogledoval nage punce in najbolj so me razdražile takšne, ki so imele kakšno krpo med nogami, in ko sem začel in si ga silovito zdrgnil, sem mislil, da ne bom tega nikoli več počel, ko bom našel punco, ki me bo spremljala vse življenje. Največja nesreča je, da sem jo našel. Če je ne bi, bi si po vsej verjetnosti še naprej dražil tisto kožico, tako pomembno v življenju, in bolje bi bilo zame in za sinjeoko. Saj je pravzaprav nisem poiskal. Ona me je. Moje iskanje je bilo slepilo, nesmiselno iskanje bele in čiste neveste, česar se nisem zavedal, ko pa sem se v tistih časih napolnil z bolj svobodomiselnimi in naprednejšimi idejami, pravzaprav sem se hotel napolniti, a mi je uspelo le nekoliko, kot se je izkazalo kasneje. Moja največja napaka je, da sem pomešal ideale, s katerimi so me v detinstvu zaplajali sleherni dan, s sinjimi očmi. Če bi od vsega začetka iskal sinje oči (najbolje bi bilo, če bi iskal sinjo pičko), ne bi bilo nič hudega.

Barvaste podobice so požirale spermo in zmeraj bolj sem se zaziral v strastne ženske, ki so najprej pogoltnile moj strah, potem pa vabile.

Kakšno leto prej sem jo spoznal, preden sem se zagledal v sinje oči. Bila je temnooka in sploh ni bila lepa, tako da ne vem, kaj me je privlačilo pri njej. Kar naprej sva se sprehajala po Tivoliju, spraševala me je globoke in resne reči, preveč globoke in preresne za tiste čase, čeprav ne bi mogel reči, da me je njeno odkrito modrovanje odbijalo, nasprotno, čutil sem, da me polni, da povečuje mojo zaljubljenost, ki je bila v besednih čustvenih izlivih jarka, drugače pa plašna, niti približno ne tako strastna kot do tistih neznanih fotografiranih deklet. Če sem jo objel, sem se pri tem držal bojzljivo, čeprav sem na prvi pogled vsekakor dajal vtis samozavestneža, predvsem pa spretnega ljubimca, ki mu dekleta izpolnijo vsakršne sladostrastne sanje, ki sem jim dotlej le prisluškoval in pasivno čakal, kdaj pridem sam na vrsto, in jasno je, da je bila moja samozavest samo v bližini njenih privzdignjenih in modrih besed, vzhajajočih v mesečini, ko sploh najrajši splavajo na površje, prepuščajoč se hrepenenju teles, česar je bila ona navajena, in se mi je zmeraj prva prirnila z jezikom v usta, in če sva bila v kakšnem bolj odročnem, skitem kotičku dišečega, ljubeznivega parka, sem z rokami zašaril pod bluzo, ji gnetel pohotne, obilne prsi, ki so se mi tiste čase zdele še posebej ogromne zato, ker sem imel do takrat v rokah samo tiste, deklice s sosednjega vrta. Dolgo sem se motovil okoli dojk, tako dolgo, da je mesečina zatrepetala nervozno, nato še ona in se mi

izvila iz rok, ko pa nisem bil dovolj nestrpen in pogumen, da bi segel tja, kjer je mastno in kosmato; bal sem se, da bi me zasovražila, pričela kričati ko pa si še nisem bil na jasnem, kdaj pričenjajo poštena dekleta fukati. Kar strah me je bilo, da bi ji segel med noge, in čisto zaman je, če se čudim, koliko strahov je šarilo po meni. Pravzaprav je bil to en sam strah, ki je topotal kot stonoga in prav spričo njega nisem in nisem napravil naslednjega koraka. (Tako težko stopim naprej in vedno znova se odbijem od sinjih oči.)

Nekoč je bila naslonjena na drevo, mršil sem ji lase, se plazil po lobanji kot senca, da ne bi preveč čutil, kako trda je lobanja. Prišel sem tudi do jošk in vprašala me je, kako se imenuje drevo, se s prsti priplazila do uda, ki je splahnel, ker se nisem spomnil imena drevesa. Razočarana je pobegnila, a ne zato, ker nisem vedel, katero je bilo tisto drevo, temveč zato, ker je moj ud v tistem hipu zgubil svoje pravo ime in ves smisel, kar mi je pozneje, ko je bilo že čisto vse brezmiselno, priznala.

Čez nekaj tednov so naju povabili na fešto. Tja, kamor smo se odpravili, so bili gozdovi gosti in visoki, planinski veter je dražil nozdrvi kot koža šestnajstletnice in zamišljali smo si nešteto igrivih skrivnosti. Navadno so skrivnosti temačne, ampak v tistem redkem veselju, ki je naraščalo spričo enkratne narave, ki jo je mračila le bližajoča se jasna planinska noč, so rezgetale z močjo napojene mladosti, strastno, vihravo, preprosto. Proti večeru — komaj smo prišli — smo kar takoj naskočili pivske rekorde. Tisti dan mi še danes odkriva nove in nove reči, tisti dan je kot slikar, ki večno in do popolnosti ustvarja svojo najljubšo sliko, tisti dan je antologija moje razklanosti, tisti dan, ko smo pili gosto srbsko vino, zarivajoče se kakor kakšen silak v kri. Usta so se mi lepila in mislil sem, da se mi mora tja nalepiti cel svet. Postal mi je slabo, prostor se je obrnil postrani tisti dan, ko sem se prvič napil, se dvignil in šel iskat stranišče. Ko sem bruhal, sem čutil, da ne bom nikoli izvrgel tistega, kar se najbolj čvrsto oprijemlje skeleta, potem pa sem začutil, da bom razpadel, če bom fukal. Spremenil sem se v boben, ki se je kotalil pred očmi vojakov, zapuščajočih nage in željne ženske. Vojaki so zgubili bliskovito bitko, ker jim je strast razkrojila razsodnost, pohabljeni so se vračali k svojim dostojnim in zvestim ženam in nadaljevali vsakdanja enolična opravila, boben je zgrabil površino in nič več ni zvenel. Ko sem se nakozlal, sem pozabil, da ni šlo vse ven. Zdaj ne pozabljam.

Vrnil sem se. Prostor se je za kratek čas zravnal, potem pa se je — ko sem spet zvrnil kozarec vina — znova obrnil postrani in podaljšal kot kakšna začudena usta, od koder so prihajali natakariji in zdrsnili po rdečih jeziki svetlobe do nas, nepreračunljivo zahtevnih, kar se tiče pijače. Glasovi so postajali čedalje bolj nerazločni in so se zlivali v grleno grgranje. Zbal sem se, da se bojo poševna usta zaprla in me požrla.

V žepu sem zatipal ključek. Takrat sem še moral odklepati vrata, če sem hotel kaj doživeti, in srce mi je razbijalo v precepu pričakovanja in strahu. Če se zdaj obrnem samo za milimeter, se odpre tisoč vrat in tisoč

deklet je obrnjenih s hrbtom proti meni, da jim ne vidim v oči in da se nemara ne spomnim sinjeoke.

Če bova šla, sem vprašal temnooko. Prikimala je. Pazita se volkov, sem zaslišal, in se zaklenita. V njenem pogledu, ki je zunaj pobegnil med smreke in nevidne pošasti, se je že zalezla daljava, ki naju je razvezala, me za hip ranila, da sem stisnil zobe in tako premagal bolečino osamljenosti. Najina koliba je bila daleč, najdlje, čisto na koncu in na samem je stala in vso pot in začeto pričakovanje sem poteptal z neusmiljenimi koraki oddaljevanja, grenke drugačnosti, ki jo je intuitivno sprejela, česar se sam še nisem zavedal, ker je v meni več različnih čutenj in traja neskončno dolgo, da pridem do konca. Ni konca, je rekla sinjeoka in tako spregovorila usodno pomoto.

Odklenil sem kolibo, v mraku razločil široko posteljo in dišalo je po lesu. Niti za hip nisem pomislil, da bi prižgal luč. Če bi, bi najbrž spregledal, kako me gleda od drugod. Pod odejo je zlezla oblečena in prav takrat ji je luna priplavala na obraz. Nespretno sem ji odpenjal skrivnostne gumbe in jo slačil. Postelja je bila mehka, nad nama luna, ki pa mi ni pokazala nevidne strani. Pogrezal sem se, v postelji je bila nemara celo hinavska luknja, nisem še fukal, sem si neslišno ponavljal, nisem še, nisem in mogoče je kljub tišini slišala moj monolog in se pogreznila tako navzdol, da mi je bilo kar nerodno. Ko sem jo slekel, sem se še sam in lunina svetloba je odpotovala v kot, kjer je bila razpeta pajkova mreža z nebogljeno muho v prozorni ječi. To je največja nesreča, če si ujet in kljub temu gledaš na svet, ki se vrti in spreminja v čarobni grozljiv krog.

S prsti sem se ji zabil med noge in dlačice, in ker je bila suha, sem šaril še dalje in naprej, malo notri, malo ven, in ostal presenečen, ker nisem našel tistega mastnega mesta, o katerem sem bil slišal govoriti. Ležala je na hrbtu. Ničesar ni počela in to me je najbolj zbegalo. Ud je bil trd. Bolelo me je. Za hip me je prijelo, da bi vstal in rešil muho iz pajkove mreže, pajka pa, ki je zlobno režal na robu mušjih verig, poscal in mu uničil svet nerazumljivo natančno spletenih niti. Premislil sem se. Pomislil sem, kaj bi bilo, če bi z rumenim curkom zgrešil pajka. Nič čudnega ne bi bilo, saj sem vendar pijan.

Zaspal sem s tisto ujeto muho na očeh. Na posteljo se je priplazil pajek in me pregnal v kot. Temnooka se je krohotala. Ko ji je zlezel v pizdo, je kričala še bolj na glas. V besu sem poteptal umirajočo muho in pajku raztrgal mrežo. Ampak pajka vseeno nisem ujel.

Prvič sem fukal konec avgusta, čisto mogoče pa je, da je bil že začetek septembra (bil sem v prvem letniku faksa in spričo podaljšanih počitnic je nemogoče natančno opredeliti čas), ko se je bila zveza s tisto temnooko punco že prekinila pod tistim gorenjskim soncem, ki me je zjutraj prebudilo in otopljevalo s prečudovito mirnim zgodnjejunjskim hladom, razpredenim nad mojo nedotaknjeno nagoto, ki jo je zapuščala skozi skrivnostni gozd navzdol, da se je tako svobodnejše in bolj odločno predala kakšni drugi, meni nepoznani goloti.

Naj bo! Torej je bil že začetek septembra, ko sem prvič zaril v žensko luknjo.

Na kopališču Ilirija je bilo že zelo malo ljudi in prepričan sem bil, da se mi ne more zgoditi nič posebnega. Čakal sem samo, da se vrata faksa odprejo. Sonce je bilo že nizko in neprivlačno, ko sem spoznal tipa, ki je skakal s petmetrske skakalnice tako kot jaz in me prepričeval, naj greva na vrh stolpa, torej skakat z desetih metrov, kar ni kar tako. Sprva sem se obotavljal, kajti še nikoli nisem skakal s takšne višine, in tudi zato, ker je bila, ko sva se po njegovem prepričevanju končno le povzpela na vrh stolpa, voda spodaj zamegljena spričo kratkovidnih oči. Ampak potem sem se odločil, pognal v zrak, poletel sprva kakor ptica, potem pa se zapičil proti vodi, ki se je približevala tako hitro kot pozneje v mojem življenju samo še saj veste kaj. Tisto poznate in se ne bo več vrnilo. V tisti nepremični skrivnosti je skrit svet, ki sem ga zamudil kljub svetlobni hitrosti. Tip je rekel, da sem imenitno skočil in da bi me rad seznanil s sestro. Nič nisem imel proti njegovemu predlogu.

Odšla sva na drug konec mesta, do Šterna, sedla za mizo in natarjarju naročila, naj prinese steklenico belega vina. Črnega sem se bal še od junija, ko mi je iz želodca planilo v obliki temno krvave kaše.

Ko sva že spila nekaj kozarcev, sem ga povprašal po sestri. Rekel je, da še niso pričeli plesati. Ona rada pleše. Vsak dan pleše. Življenje je ples. Vsak dan ples. Ples in ples. To je zelo dobro. Nekateri sploh ne vejo, ka je to — ples. Samba, rumba, ča ča ča. Tip je govoril v ritmu in s slokim trupom nihal v takistem ritmu. Življenje je ples. Fuk je ples. Tudi Mozart je ples. Poznaš Mozarta? Mozart in fuk gresta dobro skupaj. Če je ples, je vse dobro. Če ni plesa, smo zarolani pogrebci. Sisaj tole vince! Jaz sisam in letim. S farne cerkvice poletim in se zakadim v vrata. Notri so sami mrličji, na tone mrličev, ki pa niso čisto mrtvi. Najhujši greh je, ker se ne znajo veseliti. Oni lahko verujejo samo v smrt, na obrazih jim piše, da verujejo samo v smrt. Sploh ne razumejo Kristusa. Umrl je, da bi nas odrešil muk. Oni nič ne razumejo in se kar naprej mučijo.

Z gotovostjo se spominjam samo, kako je rekel, da je življenje ples in zatorej njegova sestra rada pleše. Drugo sem se zdajle spomnil jaz. Veste, spominjam se tudi tistega, kar se ni zgodilo. Ampak že mora biti v kar se da tesni zvezi z mano, da vam pripovedujem, čeprav se ni zgodilo. Preveč je brbljal tisti tip, to vem zagotovo, in fantaziral. Bil je malo čez les, da je govoril, kako je življenje ples.

Ampak ko se je začel ples, je res prišla njegova sestra. Zaplesala sva in ni rekla, da je življenje ples. Rekla pa je, da imam zelo lepe zobe. Rekla je, da je zobotehnica, in da mi bo napravila protezo, ko bom star. Rekel sem ji, da bom umrl, ko bom star, in ne bom potreboval proteze.

Malo smo govorili, malo plesali. Če bi kar naprej plesali, bi pa nemara življenje končno še res postalo ples. Zbolele so me pete. Nisem bil navajen plesati, ampak življenju sem se moral privaditi. Škoda, da ni postal ples moja najljubša šola življenja. Ni šlo in zato ne morem ponavljati: življenje je ples.

Njen brat se je napil in je šel. Tam naprej ni bilo luči, bila je samo tema in je res poletel s prazno steklenico v roki kot angel. Mogoče je bil angel, ko pa ga nisem nikdar več videl.

Ona je vsekakor bila angelska sestra, čeprav je delala proteze in mi govorila, da imam lepe zobe. Med nekim počasnim plesom sem jo poljubil. Življenje gre počasi naprej in še zmeraj nimam proteze. Dobro sem ji povedal, da ne bom potreboval proteze. Kar umrl bom.

Oblečena je bila v oguljene oprijete kavbojke. Nenasitna bedra so ji kar raztegovala blago, ko je hodila ob meni in se svetlikala v svetlobi uličnih svetilk. Pri njej doma nisem smel govoriti naglas. Zavoljo staršev najbrž, kajti ne bi mogel reči, da je vedela o odvečnosti besed. Če bi to rekel, bi pretiraval, jaz pa nočem pretiravati, kot veste. Če bi mi pomagalo, bi brez razmišljanja napihnil sebe in vas. Ampak niti vi niti jaz nismo v zvezi s tistim balonom, ki je rekel, da sem živ. Seveda sem živ in zato bi bilo hecno napihovati se.

Ni prižgala luči, vendar je bilo v sobi dovolj svetlo, da sem videl, kaj je počela. Slekla me je in legel sem na hrbet. Čez hip sem že poslušal šumenje njenih oblačil, iz katerih se je luščila kot kakšna kača. Ustrašil sem se njenega strupa, čeprav se mi je zdela privlačna. Poljubljala me je po vratu. Naslednji dan sem bil moder in rdeč. Ko je začutila, da je moj ud trd, je legla na hrbet in globoko dihala. Njeno pričakovanje me je zbegalo. Ležal sem čisto pri miru in zato se je morala ona potruditi in nekaj storiti. Le za hip je počakala, privita ob mene; potem se je dvignila in razkoračila, da sem videl, kako skladno telo ima, vzela je ud med prste se počasi spustila in čutil sem, kako se pogrezam vanjo. Čisto pri miru sem bil. Dvakrat ali trikrat je zadovoljno zanihala nad mano, in ko sem brizgnil, se je razočarano sesedla. Še zmeraj se nisem premaknil. V usta je vzela ud, ga nekajkrat obliznila in takrat sem zahlipal. V njenem izrazu je bilo toliko sovraštva in zaničevanja, da je nemogoče popisati. Vstal sem, se oblekel in se napotil proti jutru, ki se ni in ni hotelo dvigniti.

Še to moram povedati, da je nisem niti najmanj ljubil. Človekova volja je nepremagljiva. Mislil sem, da je praznik. Zdaj sovražnim praznike. Tako redko pridejo, v njih se skriva balast, predvsem pa ni nikakršne sreče, česar še nisem vedel.

Ko sem jo srečal čez nekaj let — tisto temnooko — je bil najin položaj drugačen, predvsem moj. Z velikim zadovoljstvom sem jo pokavsval v nekem podolgovatem bloku študentskega naselja. Bilo je poletje, študentsko prazno, in najbrž sva fukala samo midva. Potem sva se tuširala. Po spolnem aktu se tuš prilēže. Pod tušem sem jo od zadaj in nisem videl gubic okrog njenih oči, ki nastanejo z leti. Bil sem slep, in dokler sem bil slep, je bilo vse v najlepšem redu. V sobi sva se še enkrat pripravljala na akt, čeprav sva se že oblekla; ampak na vratih je potrkalo in rekla je, da se splača odpreti. Njena prijateljica je bila postrizena čisto na kratko, vendar je bila privlačna kot najbolj mikavna punca. Odpeljali smo se s spačkom, na poti kadili hašiš. Ko smo prišli, sem bil do dna duše zakajen. Hotel sem skočiti z mostu. Mogoče sem hotel postati junak iz pravljič.

Čudno. Vedel sem, da se bom ubil. Pravzaprav pa sem se hotel čisto zares ubiti. Stopal sem po ograji mostu in ji kričal, da se bom ubil, če se me bo dotaknila. Ko se mi je povsem približala, sem ji rekel, naj se sleče. (Sreča v nesreči, da je bilo temno). Slekla se je do golega in še danes ne vem, čemu je to storila. Morebiti zato, ker je govorila, da sem postal samozavesten, in se je slekla temu v čast. Potem sem skočil na trdna tla, drugi so me prestrašeno gledali in se mi klanjali. Takrat se mi je tako naga vnovič približala, ko ni bilo več nevarnosti, da skočim v deročo reko, in mi zašepetala na uho, čemu je pobegnila pred nekaj leti. O tistem meni neznanem drevesu sem vam že povedal. Še zdaj ne vem za njegovo ime in tudi na mostu je nisem povprašal. Saj ni bilo drevo vzrok, da je pobegnila. Tisto drevo bojo posekali in ljudje se bojo naslanjali drugam.

Prespali smo v gradu. Njena družčina se me ni več bala, čeprav smo se pokrili z belimi rjuhami in strašili. Nekdo me je narisal kot angela. Škoda, da nisem angel, vsekakor pa zbujam fantazijo v ljudeh. Vprašajte mojega brata! On piše o tem, čeprav so druge bolj pomembne reči na svetu. Zame niso. On piše tudi o tem. Mogoče me bo pritegnil potem, ko bom prebral njegovo knjigo. Pazite, on je zelo kritičen. Pravi, da sem problem, čeprav so še hujši problemi na svetu. Imenuje jih družbene. Jaz sem socialni problem. Če bi bil angel, ne bi bil socialni problem, niti družbeni, saj bi bil zunaj človeške družbe. Angeli se ne družijo z ljudmi, za brata od tiste, ki mi je obljubila protezo, pa ni dokazano, ali je res angel.

Celo noč sem jo nategoval in je mogoče spričo tega mislila, da se je z menoj medtem marsikaj spremenilo. To je res, čeprav ni vedela, kaj se je spremenilo. Če bi bila vedela — še sam ne vem vseh podrobnosti — bi se me bila takrat, ko sem stal na ograji mostu, dotaknila.

Nazaj naju je vozila najbolj patetična ženska, kar sem jih spoznal. Rekla je, da ne bo nič več vojne. Torej me le oblegajo še veliko bolj nori ljudje, kot pa sem sam. Ampak vseč mi je bila njena norost, zato sem jo opozoril na neko nasprotje: najprej je treba postreliti vse oficirje in uničiti vse orožje. Takrat se je končno izkazalo, da je bolj bistra, kot sem presodil prvi hip. Potem se bo začelo vse na novo, je rekla. Ja, res je, začelo se bo in spet bomo prišli do tu.

Temnooko sem povabil domov. Bila je prvo dekle, ki sem jo povabil, niti sinjeoka ni prišla nikoli k nam domov. Oče in mama sta bila čisto tiho. Bila je grobna tišina in sinje oči so mi očitale krivdo, ampak ne zaradi tega, ker sem pripeljal temnooko. Sinje oči so mi hotele dopovedati, da sem jo ubil.

Ko je temnooka odšla, sta rekla, da je kurba. Svet je umazan. Manjšal in manjšal sem se. Kar naprej se manjšam, čeprav ne zginem v nič. To ni tako preprosto, ni tako preprosto, tako preprosto, preprosto biti v luknji in hkrati skozenjo gledati nič.